

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Сурэтыр А. Гусевым къытырыхыгъ.

Лышъхъэм изэлукулэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан ОАО-у «Адыггаз» зыфилорэм игенеральнэ директору Сергей Колесниченкэм тыгуасэ лофшлэгъу зэлуклэгъу дырилагъ. Республикэм ит псэуплэхэм зэклэми гъэстыныпхъэ шхуантлэр алэклэгъэхъэгъэным пае шлэгъэн фаехэм, пшъэрылхэр, планэу аштагъэхэр гъэцэклагъэхэ зэрэхъурэм, нэмыкI лофыгъохэми бгъуитлур атегушылагъ.

Сергей Колесниченкэм къызэрэ-хыгъэщыгъэмкIэ, джырэ уахътэм

ехъулэу республикэм ит псэуплэхэм япроцент 84-м фэдизым гъэ-

стыныпхъэ шхуантлэр анэсыгъ. Агъэнэфэгъэ планым диштэу лофшлэныр зэхашт, объектхэм капиталнэ гъэцэкIэжыныхэр арашыллэх, газыр зэрыклорэ трубэхуэ жыи хъугъэхэр зэблахуэ, цыфхэм Iэпылэгъу афэхъунхэм анаIэ тырагъэты.

АР-м и Лышъхъэ анахъ мэхъанэшхо зэритыгъэр Мыекъопэ районым ит псэуплэхэм гъэстыныпхъэ шхуантлэр псынклэу ящлэгъэныр ары. Мы районым щагъэлсынэу рахъухъэгъэ турист клас-терым ипроект щыIэныгъэм щыпхырышыгъэным пае, газыр, электричествэр, псыр алыгъэIэсынхэ фае. Ар зэшлохыгъэным АР-м и Правительствэ ыналэ тырегъэты, амалэу щыIэмкIэ Мыекъопэ рай-

оным Iэпылэгъу фэхъу. Аужырэ илгъэхэм мы муниципальнэ образованийем ахъцэу халхъагъэм ишлуагъэкIэ ащ гъэхъэгъэшлэхэр ышлынхэ ылъэкIыгъ, экономикэм хэхъоныгъэхэр ешлэх, тапэки а гъогум темыклэхуэ лоф ашлэн гухэлъ яI.

Нэужым Тхьаклушынэ Аслъан нахъыжхъэм я Советэу АР-м и Лышъхъэ дэжъ щызэхашагъэм итхъаматэу Шхъэлэхъо Рэмзэанрэ АР-м и ветеранхэм я Совет ипащэу Генрих Барташукрэ ригъэ-блэгъагъэх. Адыгэ Республикэм ыныбжэ илгъэс 20 зэрэхъурэм фэшI мэфэкI лофтхъабзэу зэхаштэхэм тинахъыжхъэм еплъыкIэу фыряIэм, УФ-м и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм яхэдзынхэм республикэр зэрыклэIэщтым, ветеран организациехэм непэ ящылэкIэ-псэукIэ зыфэдэм, нэмыклэхэми ахэр атегушылагъэх.

Экономикэм хэхъоныгъэхэр ышлынхэм, къытклэхъухъэрэ лэужхэр патриотэу плугъэнхэм апае анахъэу анаIэ зытырагъэтын фэелъэныкхъохэмкIэ непэ опытышхо зылэкIэлэ тинахъыжхъэр упчIэ-жыгъу шлыгъэнхэм ишлогъэшхо къызэрэклэIэщтыр Тхьаклушынэ Аслъан къыхигъэщыгъ. Ащ фэдэ шлыклэр тапэки агъэфедзэ, яло зэхэлъэу зэрэздэлэжыщтхэм игугъу къышшыгъ.

Республикэм хэхъоныгъэхэр ышлынхэм фэшI АР-м и Лышъхъэ готхэу къатэфэрэр зэкIэри агъэцэкIэным зэрэфэхъазырхэр Р. Шхъэлахъомрэ Г. Барташукрэ къалауагъ. АщкIэ планэу ялэхэм клэкIэу къатегушылагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Стадионным изэтегъэпсыхъан лъагъэкIуатэ

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан гъэцэкIэжыныхэр зэрашыллэгъэ республикэ стадионным тыгуасэ щылагъ. Непэрэ мафэхэм яхуэлэу лофхэм язытет зыфэдэм, зэшлуахын алъэклыгъэм, тапэклэ пшъэрылхуэ зыфагъэуцужыгъэхэрэм зачигъэгъозагъ, псэолгъэшлэхэм гушылэгъу афэхъугъ. Лышъхъэм игъусагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, АР-м псэолгъэшлынымкIэ, транспортнымкIэ ыкIи гъогу хъызмэтымкIэ иминистрэу Валерий Картамышевыр, республикэм физическэ культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет иллыкIохэр.

Тхьаклушынэ Аслъан гушылэгъу зыфэхъугъэ специалистхэм къызэрэхъагъэщыгъэмкIэ, республикэ стадионным изэтегъэпсыхъан зэкIэмкIи сомэ миллион 732-рэ фэдиз пэлухъашт. Ащ щыщэу къалэкIэхъэгъахэр сомэ миллион 230-рэ. Миллиони 170-рэ федеральнэ гупчэм, миллион 60-р республикэ бюджетым къатлупщыгъэх. 2011-рэ илгъэс закъом стадионным игъэцэкIэжыны сомэ миллиони 100 фэдиз пэлуагъэхъашт. Ахъщэр игъом къызэралэклахъэрэм ишлуагъэкIэ футбол

ешланлэр ыкIи къызыщачыхъэрэ гъогухэр агъэпсыгъэх, илгъэсэу тызыхэтым чъэпыогъум и 1-м ехъулэу къокIыпIэ трибунэм ишлын аухышт. Пэшлорыгъэшхуэ зэрагъэнэфэгъэмкIэ, стадионным нэбгырэ мин 15 фэдиз дэфэшт. ПсэолгъэшI лофшлэныр 2012-рэ илгъэсэм аухынхуэ ары планым къызэрэдыхэлъытагъэр.

Мыщ къыпэмычыжъэу ашлырэ бассейным (тлоу зэхэтышт) ишлын сомэ миллиони 144-рэ фэдиз пэлухъашт. Джырэ уахътэм ехъулэу федеральнэ гупчэм сомэ милли-

он 26-рэ, республикэ бюджетым сомэ миллион 34-рэ къатлупщыгъах. Ар зищыкIагъэм пэлуагъахъ, къыхъашт илгъэсэм мы объектхыри аухынэу ары зэрагъэнафэрэр.

ГъэцэкIэжыныхэр зэрашыллэгъэ стадионнымрэ ашлырэ бассейнымрэ социальнэ мэхъанэшхо зэрылэр Тхьаклушынэ Аслъан къыхигъэщыгъ, псэолгъэшI лофшлэныр джыри нахъ агъэпсынклэныр, шхъадж къытефэрэр шлокл имыIэу ыгъэцэкIэныр къафигъэпытагъ. Непэ ылгъэгъугъэм зэригъэрэзэгъэри къыхигъэщыгъ.

Мы мэфэ дэдэм Тхьаклушынэ Аслъан АР-м икъэралыгъо учреждениеу «Адыгэ республикэ стадионным» иеджэпIэ-гъэсэпIэ базэ щылагъ. 1994-рэ илгъэсэм ар футбол командэу «Зэкъошныгъэм» ратыжыгъагъ. Ау игъэкIо-

тыгъэ гъэцэкIэжыныхэр зырашыллагъэр блэкIыгъэ илгъэсыр ары ныIэп. АР-м и Лышъхъэ унашхоу ышлыгъэм диштэу, ащ пэлухъашт ахъщэр республикэ бюджетым къыхахыгъ. ИлгъэсIэу къыкIоцI сомэ миллион пшIыкIуэ фэдиз агъэфедатгъ. Аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ унэу тлоу зэтетым хъакIэщыр, шапIэр хэтхуэ агъэпсыгъ, ящыкIэгъэ техникэр ыкIи спорт Iэмэ-псымэхэр арагъэгъотыгъэх. Джащ фэдэу футбол ешланлэр зэтырагъэпсыхъагъ, ащ алырэгъукIэ тырабзагъ.

Мы объектхыр зэрэзэтырагъэпсыхъагъэм Тхьаклушынэ Аслъан осэшлу фишIыгъ, командэу «Зэкъошныгъэм» къэгъэлъэгъонэу илэхэм ахигъэхъонхуэ, футболыр зикIэсэ цыфхэр ыгъэгъушIонхуэ къариуагъ.

(Тикорр.).

Аухыгъ Юныгъор!

Адыгеим мэкъу-мэщымкIэ и Министертвэ макъэ къызэригъэлугъэмкIэ, шышъхъэу и 5-м ехъулэу бжыхъасэхэм ялухыжыны республикэм щаухыгъ. Мыгъэ коцэу ыкIи хъэу Iуахыжыгъэр гектар 93341-рэ, ащ гектар телытэу центнер 41,4-рэ къырахи, пстэумкIи лэжыгъэ тонн 386741-рэ къахыжыгъ.

Республикэм ирайонхэм коцымрэ хъэмрэ гектар телытэу къащарахыгъэ центнер ыкIи пстэумкIи къащарахыжыгъэ тонн пчъагъэхэр: Джаджэр — 43,5-рэ, 117925-рэ, Кошхъаблэр — 40,3-рэ, 72521-рэ, Красногвардейскэр — 49-рэ, 70793-рэ, Мыекъуапэр — 26,2-рэ, 13350-рэ, Тэху-тэмыкъуаер — 24,3-рэ, 4448-рэ, Теуцожыр — 34,9-рэ, 28143-рэ, Шэуджэныр — 46,1-рэ, 68965-рэ, къалэу Мыекъуапэ къепхыгъэхэр — 28-рэ, 9803-рэ.

Лэжыгъэ шхъалэу бжыхъэ коцым гектар телытэу анахыбэ къыз-щырахыгъэр Красногвардейскэ районыр ары — центнер 49,6-рэ. Шэуджэны районым коц гектарым къыщитыгъ центнер 46,3-рэ. Джэджэ районым — центнер 44-рэ, Кошхъаблэ районым — центнер 41,9-рэ, Теуцожэ районым — центнер 36,7-рэ коц гектарым къащарахыжыгъ. ПстэумкIи республикэм коцэу щаугъоижыгъэр тонн мин 80,7-м къэхъу.

Папс гектар 9410-у Iуахыжыгъэм изы гектар центнер 15,4-рэ къырахи, тонн мин 14,5-рэ фэдиз хъазыр къахыжыгъ. Джащ фэдэу лэжыгъэ къызытырэ гъэтхасэхуэ гектар 1040-рэ Iуахыжыгъ, гектар телытэу центнер 19,5-рэ къырахи, тонн минитлу фэдиз хъазыр аугъоижыгъ.

ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэрэтыбый.

Семинар зэхашцэгъагъ

АР-м ИофшэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбьоньгъэхэмкIэ и Министерствэ ИофшIэпIэ чIыплэхэр аттестацие шыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ семинар зэхасыгъо тыгъуасэ зэхышцэгъагъ. Ащ хэлэжъагъэх Роспотребнадзорым, АР-м ИофшIэнымкIэ и Къэралыгъо инспекции, социальнэ страхованиемкIэ УФ-м и Фонд икьутамэу АР-м шыIэм, гигиенэмрэ эпидемиологием-рэ я Гупчэ, нэмыкIхэм ялIыкIохэр.

Республикэм ит организациехэм ИофшIэпIэ чIыплэхэр аттестацие зэралыхэрэм фэгъэхьыгъу кыгушылагъ ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбьоньгъэхэмкIэ Министерствэм иконсультантэу Ольга Рюмкинар. Ащ къызэриуагъэмкIэ, ИофшIэпIэ чIыплэр аттестацие шыгъэнхэм ИофшIэпIэ амалэу цIыфым иIэр зыфэдэр уплэ-кIугъэныр, уасэ фэшIыгъэныр ары кыкIырэр. Ар ИофшIэпIэ къэзытыхэрэр ары зипшъэ-рылхэр. Илъэситфым къы-

кIоцI зэ цIыфэу иIофшIэпIэ Iутхэм ИофшIэпIэ амалэу яIэр шапхъэхэм адештэмэ е шыкIагъэхэр иIэхэмэ зэхифын фае. ШыкIагъэхэр дигъэзыжынынхэ амал имыIэмэ, компенсацие ритын фаеу шыт. УФ-м псауныгъэм икьэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ хэбьоньгъэхэмкIэ и Министерствэ ИофшIэпIэ чIыплэхэр аттестацие зэралышIт шапхъэу шылагъэхэм зэхыкIыныгъэхэр афишыгъэх. Ионыгъом и 1-м кышчыулагъэу ахэм кIуачIэ яIэ хъушIт. Ольга Рюмкинар ар шэпхъэжъхэм зэралыкIырэм, джы организациехэм кыдалыгъэн фаехэм кIэлэу къатегушылагъ.

Нэужым семинар зэхасыгъом хэлэжъэхэрэр ИофшIэпIэ чIыплэхэр аттестацие шыгъэнхэмкIэ хэуконыгъэу ашIыхэрэм, ащ пае ИофшIэпIэ къэзытырэм пшъэдэжIыжъэу ыхын фаехэм, страхованиемкIэ взносхэр зэрагъэфедэштхэм, нэмыкIхэм атегушылагъэх.

(Тикорр.).

Къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэIо-фашIэхэр шагъэцакIэх

Адыгеим административнэ зэхыконыгъэхэр шышIыгъэнхэм епхыгъэ ИофшIэпIэ хэм къахиубытэу АР-м иминистрэхэм я Кабинет иунашIокIэ къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэIо-фашIэхэр цIыфхэм зышафагъэцIэштхэ Гупчэ Мыекъуапэ къышцэIуахыгъэу илъэсныкIом ехъугъэу мэлэжъэ. ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбьоньгъэхэмкIэ Министерствэм ар епхыгъ.

МФЦ-м иIофшIэпIэ зырегъажъэм фэIо-фэшIэ зэфэшъхьафэу 44-рэ ыгъэцакIэштхыгъ. Социальнэхэм анэмыкIэу амыгъэкошъырэ мылкъум,

гражданскэ-правовой статусым, предпринимательствэм, нэмыкIхэм япхыгъэ фэIо-фашIэхэр зэшIуахынхэ амал яIагъ. ИлъэсныкIом къыкIоцI я 210-рэ Федеральнэ Законом диштэу Гупчэм иIофшIэпIэ зэхыконыгъэхэр фэхъугъэх, агъэцакIэхэрэм ахагъэхъуагъ, цIыфэу къыкIуалэрэри нахъыбэ хъугъэ, тапэ-кIи гухэлъхэр яIэх. Ахэм афэгъэхьыгъ Гупчэм ипащэу Светлана Дорошенкэм зэдэгущыIэгъоу дэтшыгъэр. Ащ нахъ класэу тигъэзет нэлуасэ шъуфишыIт.

ХЪУТ Нэфсэт.

Шытхъу хэлъэу япшъэрылхэр агъэцэжIагъэх

Адыгэ Республикэм хэгъэгукIоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ икьулыкIушIэхэу Темыр-Кавказ шъольным командировкэ шылагъэхэр мы мафэхэм республикэм къэкIожыгъэх. Ахэм апэгъокIыгъэх АР-м и МВД ипащэу Александр Речицкэр, ягупсэхэр, яIофшIэгъухэр, муниципальнэ образованиехэм я ОВД-хэм япащэхэр, нэмыкIхэри. Отрядым къызэригъэзэжыгъэм фэгъэхьыгъэ доклад министрэм фишыгъэ кулыкIушIэхэм Иоф адэшIэгъэнымкIэ гъэIорышIапIэм ипащэу Александр Ермиловым.

Мэзихым къыкIоцI законыр ыкIи рэхатныгъэр къэухъумэгъэнхэм тикIалэхэм анаIэ тырагъэтыгъ. А уахътэм къыкIоцI группировкэм ипащэхэр, къагъэгъунэгъэ къалэхэм ыкIи къуаджэхэм ащыпсэурэ цIыфхэр республикэм икIыгъэ кулыкIушIэхэм къафэмыразэхэу зыкIи кыыхэкIыгъэп.

Шытхъу хэлъэу зипшъэрылхэр зыгъэцэжIэгъэ клалэхэм гу-

шыIэ дэхабэ апыгъохыгъ ыкIи ахъщэ шIухъафтынхэр зэрафигъэшыошагъэр къарилуагъ АР-м и МВД ипащэу А. Речицкэм.

Торжественнэ зэхыхэм хэлэжъагъэх Адыгеим ыкIи Пшы-зэ шъольыр ащыпсэурэ быслымэнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбий, Мыекъопэ ыкIи Адыгэ епархием ипротоиерееу Александр. Ядэжъ къэзыгъэзэжыгъэ кулыкIушIэхэм рэзэныгъэ гушыIэхэр апагъохыгъэх, республикэм, ащ шыпсэурэ цIыфхэм ацIэ дахэкIэ зэрагъэIуагъэм, профессионализмэрэ лIыблэнагъэрэ къызэрэзыхагъэфагъэм афэшI «тхьашъуегъэпсэу» къаралуагъ. Полицием иIофшIэхэм мэфэ зауэрэ загъэпсэфышIт, нэужым къулыкIушIэу падзэжышIт.

Темыр Кавказым ичIыплэ зэфэшъхьафхэм мэзихым къыкIоцI кулыкIушIэу ащахынынэу нэмыкI отряд бэмышIэу республикэм икIыгъ. Ахэми къатефэрэр зэрагъэцэжIэштым уицыхъэ тебгъэлъы хъушIт.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Экономикэ ИофшIэн лъэпкъхэмкIэ Адыгэ Республикэм икьэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ фэIорышIэхэрэм аIутхэм лэжъапкIэ зэраратырэм ехыIлэгъэ Положением зэхыконыгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм икьэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ фэIорышIэхэрэм занятиехэр, лекциехэр, курсхэр пIэлъэ кIэкIыкIэ ащызэхашцэнхэм пае Iэпэлэсэнэгъэшхо зыхэлъ специалистхэу къырагъэблагъэхэрэм лэжъапкIэ зэраратырэ шыкIэр нахъышIу шыгъэным тегъэпсыхъагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъо ешIы:

1. Экономикэ ИофшIэн лъэпкъхэмкIэ Адыгэ Республикэм икьэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ фэIорышIэхэрэм аIутхэм лэжъапкIэ зэраратырэм ехыIлэгъэ Положениеу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2009-рэ илъэсым мэкъуогъум и 1-м ышIыгъэ унашъоу N 113-р зытэу «Экономикэ ИофшIэн лъэпкъхэмкIэ Адыгэ Республикэм икьэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ фэIорышIэхэрэм аIутхэм лэжъапкIэ ятыгъэнымкIэ шэп-

хъаIэхэм атехъэгъэным ехыIлагъ» зыфиIорэмкIэ аухъыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхъугъогагъэхэр, 2009, N 6, 12) игуадзэу N 3-м я 4.1-рэ пункткIэ хэгъэхъогъэнэу ыкIи ар мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«4.1. Мы гуадзэм ия 4-рэ пункт зигугъу къышIырэ ИофшIэхэм сыхъат пчъагъэу зэрэлажъэхэрэм телъытагъэу ялэжъапкIэIэ ставкэхэр къалэтых (индексацие ашIых) экономикэ ИофшIэн лъэпкъхэмкIэ Адыгэ Республикэм икьэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ фэIорышIэхэрэм яIофшIэхэм яокладхэм, яставкэхэм афыхагъэхорэ пчъагъэхэм аблэмыкIэхэу.»

2. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжъагъэу мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМШЫЛ Мурат**

къ. Мыекъуапэ,
шышхъэлым и 2, 2011-рэ илъэс
N 158

ТизэIуагъэхэр

Лъэпкъ шIэжъым зэфэшцэх

Лъэпкъ шIэжъ зIэ ныбжыкIэу гушыIэгъу тызыфэхъугъэр Сирием къыкIыгъ. Адыгабзэр дэгъоу ешIэти, тыхэу шыпсэурэмэ псынIэу нэIуасэ афэхъугъ.

КIыргъэштэ Осим пщынэр къышIти, пчэгум кIыхъагъ. Хэкум къэзыгъэзэжыгъэ тилъэпкъэгъумэ ямэфэкI зэхыхэ адыгэ орэдыр къышIуагъ. Кошхэблэ районым щашIэрэ орэдылоу ШъэолыкIэу Эдуард къыдежъыуэз, мэкъэмэ дахэхэр пщынэмкIэ къыригъэIуагъэх.

— Тигуапэу КIыргъэштэ Осим тедэIугъ, — къеIуатэ МэщIэIэу Сулиет. — Адыгабзэр зэришIэрэм дакIоу, тилъэпкъ итарихъ IупкIэу къытегушыIэ. Сириемрэ Адыгеимрэ яныбжыкIэхэм язэпхыныгъэхэр мыщ фэдэ мэфэкI зэхыхэмэ агъэпыгъ.

КIыргъэштэ Осим Тыркуем,

ШъэолыкIэу Эдуардэ КIыргъэштэ Осимрэ.

Сирием, Израиль, Иорданием къарыкIыжыгъэ тилъэпкъэгъухэм ящыIэкIэ-пэзукIэ кIэ-

упчIагъ, якъэбархэр къызэфэIотагъэх.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Зыкъагъэлъэгъонэу амал араты

Адыгэ Республикэм ныбжыкIэ ИофхэмкIэ и Комитет яплэнэрэу зэхышцэгъэ зэнэкъокъоу «Я плюс Мир вокруг меня» зыфиIорэм кIэух зэфэхьысыжхэр шышхъэлым и 5-м фашIыгъэх. Ар зыныбжы имыкIуэгъэхэу чIыплэ кIын ифэгъэ ныбжыкIэхэм афэгъэхьыгъ. Адыгэ Республикэр илъэс 20 зэрэхъурэмрэ космонавтикем и Илъэсрэ ямэфэкI Иофыгъохэм зэIуагъэхэр арапхыгъэх.

Зэнэкъокъур мэкъуогъум и 1-м къышцэгъэжъагъэу шышхъэлым и 1-м нэс кIуагъэ. Чыплэ кIын ифэгъэ ныбжыкIэхэм IэлэIэсэнэгъэу ахэлыр, творческэ гукъэкIэу яIэхэр къыхэгъэщыгъэнхэр, апэкIэ лыкIотэнхэр, обществэм зэрищыкIагъэхэр агурагъэIоныр

гупшысэ шъхьалэу зэхэцакIохэм зыфагъэуцужыгъагъ.

Республикэ социальнэ приютэу «ДжэныкIом», сабый реабилитационнэ Гупчэу Красногвардейскэм шыIэм, Мыекъуапэ дэт сабый площадкэхэм ащапIурэ ныбжыкIэхэм, нэмыкIхэми яIофшIагъэхэр зэ-

нэкъокъум къырахылагъэх. «Прозэр», «Поэтиер», «Изоискусствэр», «Прикладной творчествэр» зыфиIохэрэр къыдыхэлъыгъэгъагъэх. НыбжыкIэхэм ежъ-ежырэу ашIыгъэ пкъыгъохэмрэ сурэтхэмрэ бэу къырахылагъ. Ахэр зэнэкъокъур зыфэгъэхьыгъэ темэхэр къыралотыкIэхэу гъэпсыгъэх.

АР-м ныбжыкIэ ИофхэмкIэ и Комитет ипащэ игуадзэу Татьяна Самонинам къызэриуагъэмкIэ, ИофшIэгъэ гъэшIэгъонхэр ныбжыкIэхэм къагъэхъазырэгъэх. Аныбжэ зэрымекъугъэм емылгытыгъэу купкI яIэу, гупшысабэмэ уафэ-зышцэхэу ахэр гъэпсыгъэх. Нахъ дэгъукIэ къыхагъэщыхэрэм ямызакъоу, зэнэкъокъум къыхэлэжъагъэхэр шIухъафтынхэмкIэ агъэшIошIтых.

ДАУТЭ Анжел.

НЭФШЪАГЪОМ ТЫЗЭЮКІЭ

Адыгэ быракъхэр мэбыбатх. Тиадыгэ калэху Тыркуем щыпсэурэм ахэр агъэбыбатх. Хышхор тазыфагуми зы лъэпкъ тызэрэщыщыр, зыкызырэтшэжыгъэр тинэрылтыгъу, сымэджэ хылыгъу шылгыгъэ цыфым ынэ кызыплъэрэм, тэклу-тэклоу гъэрет зэригъотыжрэм фэдэу тэри зыкытэгъотыжы, пыгъэ дэдэу тлъакъомэ татемыуцощурэм, сабый къэхъуагъу лъэбгъуагъу тэдзых.

Тыркуе аэропортыр адыгэ пщынэ мэкъамэм кызыпегъаджэ. Хэкужым кыкылы хымэ хэгъэгум ис тилъэпкъэгъухэм аджэ хъаклако къэклуагъэхэри бысымхэри гушом зэрехъэх, адыгэмэ зэрехабзэу къэшъо дахэхэмкІэ агу жбы дагъэкІы. Тикуп хэтхэри кытпэгъокыгъэ Нэгъой Яшари калэцІыкІухэм псынклэу зызэрагъазэрэм, апкъыхэр псыхагъэху, ІэпІэсэныгъэ ин ахэлъу ижыгъэр къашгъохэр кызырашІырэм, бгъэжмэ афэдэху пчэгум кызырибыбэхэрэм, ошІэ-дэмышІэу зызэрэзблахурэм алъэплъэх. Мыщ фэдэ такыкхэм тилъэпкъІэ мэхъэнэ ин яІэу щыт, тызэхъажабыным, лъэпкъ зыкыныгъэм тыфашщ.

Стамбул тыдэкІи квалэу Бурсэ пэмычыжэу щыт псэупІэу Нюлифер бысымхэм тырагъэблэгъагъ, Нэгъой Яшаррэ ащ ишъхъэгъусуу Светланаэрэ яунэ тэ, нэгъырипшІ фэдиз тыкышагъауцугъ, адрэхэр ягъунэгъу адыгэ унагъохэм зэбгырашъгъэх.

ЯпшІыкІуэнэрэ классым икІэлэеджаклоу, ицІыкІугъом кышцегъэжыагъу «Нэфым» кышщыгъохэр ПшыукІ Маринэ адыгэхэр зыщыпсэухэр хэ-

ДжабгъумкІэ щытыр Иныхъу Инвер.

фэдэхэр. ХъакІэпэгъокыныр пшгэмэ, Израилэрэ Тыркуемрэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэр апэ исэгъэшъых. Сэ сыорэ-дылош, лъэшэу Іэгу кызышчы-фитеохэрэр, агу кыкІэу нахь фэбгъэгъэху кыспэзыгъохы-хэрэр Тыркуем щыпсэухэрэр арэу кысышху.

— Израиль тызышцІэм ижыгъэр адыгэ ордэху Урыс-Кавказ заом кыхэкІыгъэхэр, лыху-жыныгъэ зезыхагъэхэм афэгъэхыгъэхэр лъэшэу агу рыхыгъагъэх, — тизэдэгущыІэгъу лъэгъэкІуатэ Адыгэкъалэ щыІэ Адыгэ Хасэм итхьаматэу Абыдэ Хысэ. — ЗэлашІэрэ шІэныгъэлэжэу Бырсыр Батырбый ордэмэ апыл тхыдэхэр кыІуагъэхэмэ, тэ шыкІэпщынэм къедгъаомэ, ордэ кыдэтІожызэ альбом псау а хэгъэгум шытеттхэгъагъ. Ау мыщ зэрэщыгъуштыр сІлэрэн.

Нэужым кызырэнэфагъэмкІэ, Хысэрэ икІэлэу Артуррэ квалорэ ордэхэр Тыркуем агу щырихыгъэх, Абыдэ яунэ-къошхэм ащыІуагъэх.

КыкІэлъыкІорэ мафэм псыкьефэх лъагъу тыгъэ нэбзый-хэм къапэджэгужьрэм дэжэ зэрэкупышхоу тыкыащи, тиджэнэт чыпІэу тэ тызыпсэурэм фагъэдэрэ къушхъэ тІуакІэр тагъэлэгъугъэ. Жы чыІэ-тагъэмрэ псы тІопсэху ащ зэрильасэхэрэмрэ фабэр пшагъэгъушшэ. Ау а чыпІэм фэдэ дэдэ адыгэ къуаджэу Соуджак зыцІэр. Ащи чыгъ шхуантІэхэр дэтых, псэу зашгъохэрэр ащэфырэн, якранхэм кыарэчы, ар анахь гушІуагъу яІэхэм зэу ащыш, ау шыфэбэ дэдэ. Къоджэдэхэр зэхэлэбжыкх, ямыль-кукІэ дашІыхъгъэ мэщыт дахэр чылэ гупчэм ит, ащ пэмычыжэу тыгъэм зышІуагъэбылгъэ, чыгъмэ кыагырэ жъаум ыгъэразэху адыгэхэр зэхэсых. Унэгъо 800-м кышымыкІэу зыщыпсэурэ къуаджэм ІофшІэпІэ чыпІэхэр иІэху щытхэп, нахыбэр квалэм цІлажэ. Лъэхъэнэ мычыжэм чыгулэжыным чанэу пылгыгъэху квалотэжы, ау джыркІэ ащ фэдэ Іоф яІэжэп, ячІыгухэри ащэжыгъэх, ягуапІэхэри кьэлэ ІофшІапІэхэм арапхыгъэх.

Мыщ дэсых бжъэдыгъухэри, шапсыгъэхэри, абдзахэхэри. НахыбэрэмкІэ ЧэмыкІхэр, Гышхэр, ГутІэхэр, Хьаткыохэр, КІэщхэр, Хьуажыхэр, Бгъуашэхэр, ЦунтІыжыхэр, Чэ-

таохэр, ЦунтІэхэр, Абрэдджэр, Цушхъаныкыохэр ары Соуджакым щыпсэурэ лăакъохэр.

— Цушхъаныкыоп шъо шъулъэкъуацІэр, зэхьокыныгъэхэр ащ фэшъушыгъэхэкІэ энэгъуагъо, — лăэкъуацІэу зэхихыгъэр ыгъэшлăагъоу адыгэлэу кыгосым релѳо Бырсыр Батырбый. — Шъо шъулъэкъуацІэр Хьэшхъуанэкъу.

Соуджак дэт мэщытыр.

Хьэшхъуанэкъохэр ижыкІэ убыхых, ау бжъэдыгъу шъолырым щэпсэух, бжъэдыгъухэкІэ джы маклох. ПшІэхэнэп шъо убых кыІуакІэм шъулъэкъуацІэ тетынкІи.

Къуаджэм итхьаматэу Бгъошэ Орхъан кызырэтфІотагъэмкІэ, 1864-рэ илгъэсым кышцегъэжыагъу къуаджэр щыс, а уахътэм кыкІоцІ хэкужым

Хьэпэе Тасим.

кыкІыгъэу мы чылэм апэрэу дэхъагъэр тэры. «Мыщ фэдэ зэІукІэ шІагъохэр тымышІыхэ зыхъукІэ тиадыгабзи тишэн-хабзэхэри чІэтынэщтых. Сэ

тхьаматэу мы чылэм сызышчы-хадзыгъэм кышцегъэжыагъу адыгэхэм язэхэщэн нахь охътабэ тесэгъэкІуадэ, — кытфІотагъ Орхъан.

Шъэджэшгъэ Рэджаи ащ нэІуасэ тышцэфэху. Ар Адапазар кыкІыгъ, «Нэфыр» мы чылэм кызырэлэгъагъэр зы-зэхэхым кыкІуагъ. Ащ кыІуагъ ятэжхэр Псэйткыу кызырэдэкІыжыгъагъэхэр, ятэ-шым икъорылф хэкужым кынагъэхэм кыатекІыгъ, ащ ипшъашгъэху Афыпсыпэрэ поселкэу Яблоновскэмрэ ащыпсэухэрэри ешІэх, Адыгейм кыкІоу кыхэкІыгъ. «Сэри унагъо сІІ, сишгъэжыгъэ нахыжэ Мыекъуапэ щыІ, ар «Налмэ-сы» ашгъэнэу кыагъэгъу, — игуапэу кытфІуатэ Рэджаи. — Шъэожыгъэ нахыкІэр университетым чІэс, мыгъэ кыу-ухынэу щыт, тІуми адыгабзэр ашІэ».

Рэджаи кызырІуагъэмкІэ, ежъ инэлосэ унэгъо 15-мэ яунэ-къошху хэкужым щыпсэухэрэм зэпхыныгъэхэр адырІэхэ хуыгъэ. Арыш, лъэпкъым зы-

зэрэщытыр бэмэ агъэшлăагъо, лъэкъоцІитІу зы унагъом кыкІыгъэмэ ахынуу зэрэхуыгъэм фэшІ. Ау лъэпкъ тамыгъэу тІлэри зы, тызыунагъу ыкІи, кыин кытфІыкыоуыгъэм хьяр тІлэми тызэгъус.

Тасимэ зы пшъашгъэ иІ, ыш-нахыжэ пшгъэшъитІурэ зы кІалэрэ, ышнахыкІэ зы пшъашгъэрэ зы кІалэрэ аплух. Тасими ышыхэри лъэшэу кытфэгъумэкІыгъэх, фестивалэу Яловэ шыкІуагъэм «Нэфыр» хэлажэ зэхъум, анаІэ лъэшэу кытте-тыгъ. Нэужым ежъхэм ячылэ тышцІагъ, ащи нафэ кышцытфэхуыгъ лъэпкъ Іофхэм агъэгумэкІху, якъош адыгэху Тыркуем еблэгъагъэхэр зэра-гъэрэзэщтым зэрэпылхэр.

Илгъэс 93-рэ зыныбжэ Жэнэ Мэхьмэт Соуджакым игупчэ кыхыагъ. Лыжэ лъэпэ-лăагъу, жэкІэ-пэкІэ фыжыри нэгъу зэкІэщыгъэм кытешэу, бэщыр дилыгъми, джыри гъэретышІоу зэрэщытыр кыхышцэу ар гъэп-сыгъэ. «Нахыжэ гъэшІуагъу ар тІІ», — кытало ар кытфэгъышгъэ икІоджэгъухэм.

— Сятэжэу Хьаджэмэт ары хэкужым кыкІыжыгъа-гъэр, ау зыдэщысыгъэхэ чІы-плэр кыІотэжыгъэу зэхэтхы-гъэп, — кытфІуатэ Жэнэ Мэхьмэт. — Сэ хым илгъэс 23-рэ сытетыгъ, хыдзэллэу сышцы-тыгъ, хы ШуцІэм къешІэ-кІыгъэ хэгъэгъухэм сашцІагъ, Севастополи сыдэхъагъэ, ау хэкужым сыкъэкІонэу сина-сып кыхыгъэп. Сипсауныгъэ изытеткІэ сытхьаусыхэрэп, загъорэ зыгорэхэр сшыгъушхэу мэхъуми. Сэ силэгъу хуль-фыгъэ мы коим исыжэп, ау илгъэсишгъэм кызыгъэхуыгъэ бзылфыгъэхэр щыІэх.

Жэнэ Мэхьмэт игуапэу кы-хыгъэщыгъ адыгацІэху ГьукІомос, Хьамос, Хьамырз зы-фэпІоштхэр аужыр лъэхъаным аусыху зэрэрагъэжыжыгъэр, быслымэныцІэхэр арэу еІо ыпэкІэ аусыштыгъэхэр. Ады-габзэкІэ тІэкІу еджэн зэри-лăэкІырэри кыІуагъ, ау Хьэ-дэгъэллэ Аскэр итхыл нэмыкІ адыгабзэкІэ тхыгъэу кыІэ-кІэхъанэу хуыгъэп.

Къоджэдэхэм гушыІэгъу тафэхуэнэу уахътэ кызыта-тым ыуж, пщынэр тикуп хэт ІэпІасэмэ кызыкІашыгъ ыкІи лъэпкъ къэшъо дахэмэ тилъэп-къэгъухэр арагъэплыгъэх.

ДЭРБЭ Тимур.

Мыекъуапэ — Тыркуер — Мыекъуапэ.

Жэнэ Мэхьмэт.

ГутІэ Ахьмэд.

гъэгъуху Израиль, Иорданием ащыІагъ. Тыркуем ятІонэрэу къэкІуагъ. БлэкІыгъэм зышцІэм лъэш дэдэу ыгу зэрэри-хыгъагъэм кыхэкІэу мыгыи купэу къащэщтым кыхыфэ-ным кІэхъопсыштыгъ. Джы ар кыдэхуыгъэш, дунэе насыпыр иІэу елыгъэ.

— Шам, Тыркуем, Иордани-ем, Израиль, Германием сашцІа-гъ, — кытфІуатэ АР-м иза-служеннэ ордэІоу Кушгъэкъо Симэ. — Адыгэхэр зыщыпсэу-хэрэ кьэралыгъом елыгыгъэу яшэн-хабзэхэр зэрэзэхьокы-хэрэм гу лыстагъ, ау кыхыгъэ-гъэщы шІоигъу адыгэ хэбзэ шхъаІэхэр тыди зэрэщызэ-

Зэлышлэрэ шэныгъэлэжышхоу Хьут Шамсэдинэ

гугъу къэсшыгъэ лъэгаплэхэр хэтрэ шэныгъэлэжыкIи гугъэ хьопсэгъу, зипсауныгъэ зэтет цыфэу зыфызэшлэжыкIи насыныгъ. Ау Шамсэдинэ фэдэу, мафэ къэс нахь узылэхэрэ уз утыным Iэрылхъэ зыфэмышIэу джащ фэдиз лэжыгъэкIэ уилхэпкэ уетэныр пфызэшлэжыкIи лыхъужыгъ. Зэоплэ закъор арэп лыгъэшлэплэр, шыэныгъэр лыгъэшлэплэ закI, ар джыри зэ Джэджэхьаблэ чаплугъэ шэныгъэлэжыкIи

дэдэм джэуапым уимыгъэрэ-загъэми, нэужым къыбгъуры-ложыштыгъэ джа лъэхъаным упчIэжыгъур къэкIошт уахъ-тэм игъунджэ зэриплэжыгъэр. УпчIаком рилорэр блэкIыплэ зымылэ аужырэ шыпкыгъу ышлэш ыгъэхъунэу арыгъэп игухэлъыгъэр, цыхъэшлэгъу зышлыгъэм игупшысэ нахь зыригъэубгъуныш, джэуапым еж-ежырэу нэсыныр арыгъэ нахь. УзгъэгумэкIыр Iофыгъом иджэуап хэкIыплэ ор-орэу

иIофшIэн ащ рипхыгъ: кандидат диссертациер ытхыгъ, Адыгэ научнэ-исследовательскэ институтым шылажэу ригъэжыагъ, зэпыу имылэу жэрыло усэхэм яугъоин, якъы-дэгъэкIын изэхэщаклоуи, икIэ-щаклоуи, адыгэ жэрыло творчествэм иIофыгъохэр зэхэфыгъэнхэм ианахь кIуачIэ хьугъэ.

Научнэ IофшIэгъэ 200-м ехъу адыгабзэкIи урысыбзэкIи Хьутым ытхыгъ. Ахэр Мыек-куапэ, Налщык, Черкесскэ,

Шэныгъэлэжы,

Лъэуж дахэ къэзыгъэнэгъэ цыфыбэ адыгэм итарихъ къешIэжы. Зэлышлэрэ шэныгъэлэжы Хьут Шамсэдинэ псаугъэм, бэдзэогъу мазэм и 25-м илхэс 75-рэ зэригъэшIагъэм фэшI, Iахылыби, ныбджэгъуби, IофшIэгъуби фэгъушIоштыгъэх. Ау ащ фэдэ мэфэ хьар ежыри тэри тинасып къыхыгъэп. ИлхэситфыкIэ узэкIэIэбжым идунайыхъожыгъ. Щэч зыхэмыллар, еж тхэмытыжымы, Шамсэдинэ мы мафэхэм цыфыбэм гушыIэ дэхабэ зэрэфалощтыр ары.

Шамсэдинэ 1972-рэ илхэсым нэлъасэ сыфэхъугъ, иаужырэ мафэ нэс шыпкыныгъэрэ хьалэлныгъэ дахэрэ зэфытилагъ, ныбджэгъу нахъыжэуи зысигъэшIагъ, къош папкIэуи къыскъоу-цуагъ, зэрэмыразэр санэлъу щилуагъ, кIыбы ухъумэу, пкъэуу къыскъотыгъ. Ищылэныгъэ гъогу ыгъэкIэракIэзэ бэрэ зыгъэунэшкIурэм Шамсэдинэ ащыштыгъэп, зэман хьазабэу къызхэхъухьагъэм щичэчыгъэ кIыным ибжымыжышхьалэу ишIэж тельыгъ. Ау щытми, илэгъу джэджэхьаблэ кIалэхъу зэо мэхъаджэм ибэ ышIыгъэхэм зэрэанахь насынылуагъэр ынэгъу зыкIэплэагъоштыгъэр, ятэжэу Хьут Исхьакъ игугъу къышIы зыхъукIэ арыгъэ. Гъэсэпэтхыдэу зыхыгъэдалощтыгъэмрэ лыргъужэ IэгъушIоу ышIхьашIо къыришIэщыгъэмрэ къызщатэгъушIэ-рэм ынэгъу нурэр къыкIыхыштыгъэ. Ащ ихьакIэщ зыкIоплэ къоджэгъу лыжымэ яжэдэкI лъэпкъ шысэхъу, орэдыжхъу, таурыхъуу щызэхихыгъэхэр гъэшIлэрэ шэныгъэ мылкъу IэпчIэгъанэ зэрэфэхъугъэр бэрэ хигъэунэфыкIыштыгъэ, итхыгъэхэми къащилощтыгъэ. Къоджэ еджаплэм джыри чIэсыгъ, адыгэм имылэрышI гушхьэлэжыгъэ уасэу илэр къызыгурэлэм, исаугъэт къэ-Iогагъэхэри тхылыплэм ригъэкIоу зырегъажьэм. Джа уахътэр арэу сэлэ игъашIэ зы-дэлэжэщт Iофыр Шамсэдинэ къызыыхыгъэр.

Адыгэм игушхьэлэжыгъэ игуоин Шамсэдинэ мэхъэнэ ин ритыштыгъэ. КIэлэгъэджэ институтым иапэрэ илхэс еджэгъу щегъэжыагъэу, шэныгъэлэжымэ зэхэщэрэ угъо-

ен Iофтхьабзэхэм чанэу ахэла-жэщтыгъэ, къагъотыгъэ Iоры-луатэмэ язэхэфын, язэгъэпшэн Iоф зэрэдашIэрэм кIырып-лыштыгъэ, шэныгъэ зэфэ-хысыжымэ альапсэ илэубыты-плэ амалхэр къызIэкигъахъэ-щтыгъэ. Адыгэм илорыIотэ налмэс-налкъутэхэм язэхэкIо-IотакIомэ, орэдыIомэ, джэгуа-кIомэ осэ инрэ лытэныгъэ-шхорэ афишIыштыгъэ, лъэп-къым ипсынэкIэчхъэу ылы-тэщтыгъэх.

Сэ сишIэжы къыубытырэ уахътэм, мылкъу игъэкIоты-гъэкIэ гуманитар шэныгъэм хабзэр етэу къыхэкIыгъэп. Угу зэтыгъэ IофшIэныр икIу фэди-зэу бгъэцэкIэным фэшI шыкIэ-хэкIыплэ зэфэшхьафыбэмэ уаусэн фэягъэ. Ахэм зэу ащы-щыгъэ Iорылуатэмэ яугъоинхэр зэрэзэхатщыштыгъэхэр. А лъэ-хъанэм Шамсэдинэ Адыгэ на-учнэ-исследовательскэ инсти-тутым литературэмрэ фольк-лорымрэкIэ иотдел ипэщягъ, сэхъу народнэ творчествэм и Унэ сырипэщягъ, Къуекъо Налбый культурэмкIэ методкабинетым ипэщягъ, Iэшхьэмэфэ Мэрзан ышхъоу Любэ Адыгэ хъку му-зеим ипэщягъ. Зигугъу къэс-шыгъэ IофшIаплэмэ яамалхэр зэхэдгъахъоти, игъэкIотыгъэ угъоин Iофхэр зэшIотхышты-гъэх. Гуетыныгъэшхо фыряIэу угъоен IофшIэнхэм ахэлажэ-щтыгъэмэ ащыщыгъэ Сихъу Лидэ, Болэкъо Люсэ, Сихъу Рэмэзанэ, Унэрэкъо Долэт, джы непэ зэлышлэрэ шэныгъэ-лэжхъу Унэрэкъо Мирэ, Унэ-рэкъо Рае. Купым зэкIэ къы-угъоигъэр IофшIаплэу хэла-жэрэмэ яхъарзынэщ хат-лхъэщтыгъэ. Чыплэрыс угъо-якIомэ яамалхэри дгъэфедэ-щтыгъэ. Ащ фэшI, угъоякIомэ Iоф зэрэшIэщтым фэгъэхыгъэ Iэпылэгъу тхыгъэ Шамсэдинэ зэхигъэуцогъагъ. Джы непи а тхыгъэ закъор ары джа Iоф-шIаплэмкIэ узэрыгъэозэнэу шы-лэр.

Адыгэ Iорылуатэмэ зэрадэ-лэжыагъэм, ащ гъэхъагъэу щышIыгъэм Хьут Шамсэдинэ шэныгъэлэжы цIэрыломэ яса-тыр хигъэуцуагъ, шэныгъэ-хэмкIэ кандидат, доктор лъэ-гаплэмэ адищэягъ, Дунэ Адыгэ академием иакадемикмэ ахи-гъэуцуагъ, «Адыгэ Республи-кэм ишIэныгъэлэжы гъэшIуагъ» зыфилорэ тын лъаплэри гуIэт фэхъунэу игъо ифагъ. Мы зи-

нафэ къытфишIыгъ.

Шамсэдинэ адыгэ IорыIотэ лэужыгъо псэуэми адэлэжыагъ плэмэ ухъукоштэп, ащ къыхэ-кыкIэ еж иушэтын екIолэкIэ шапхэ ыгъэунэшыгъ, иIоф-шIаки лъапсэ фишIыгъ, дунэ шэныгъэми ащкIэ зэу хъу-цуагъ. Ау анахь игъэкIотыгъэу шэныгъэлэжыкIи Iоф зыдишIа-гъэр адыгэ пшысэхэр ары, ахэм афэгъэхыгъэ IофшIагъэх кан-дидат ыкIи шэныгъэхэмкIэ докторыцIэ шэныгъэ лъэга-плэхэр къызэригъэшпыпкы-жыгъэри. Шэныгъэ-ушэтын IофшIэгъэ 200-м ехъу, тхытэ зэ-фэшхьаф 15 фэдиз икIэлэмы-пэ къычIэкIыгъ, тхылыбылымэ шэныгъэ лэныкъомкIэ редак-торым иIофшIэнхэр ащызэ-шIуихыгъэх.

Адыгабзэмрэ литературэм-рэ гурыт еджаплэм зэрэщызэ-рагъэшIэщт учебникхэм, про-граммэхэм, методическэ Iэпы-лэгъухэм ягъэхъазырин, якъы-дэгъэкIышн Шамсэдинэ ила-хышIу хишIыхьагъ, джы непи агъэфедэрэ IофшIэгъышI Iэп-цыпэ фэдиз игъусэгъухэмрэ ежырырэ къаэкIэкIыгъ.

Адыгэ шэныгъэм инеуш Шамсэдинэ ыналэ тетыгъ, ыгъэгумэкIыштыгъэ, инэшлэгъу ригъэкIыштыгъэп. Лъэпкъ Iорылуатэмэ апылэ шэныгъэ-лэжымэ ащ ишIэныгъэ тыгъэ-нэбзыи зытемыпсагъэ ахэтэп плэми ухъукоштэп. ИIоф-шIаплэ амалхэм алыплээн, къызIэкигъэхъан зынасып къы-хыгъэхэр шэныгъэлэжыкIи тхакIоу Iоф дашIэзэ апэрэ лъэ-бэкъухэр шэныгъэм щызы-дзыгъэхэр ары. Ахэм ащыш гу-манитар ушэтынхэм апылэ республикэ институтэу КIэрэщт Тембот ышIаплэ щытым фольк-лорымкIэ иотдел ипашэу, фило-логие шэныгъэхэмкIэ докторэу Цуекъо (ХьапышI) Нэфсэт, мы институтым шэныгъэ Iофы-шIэхъу щэлажэх Бжъэмыхъу Санятрэ Хьэсэнэ (Тхьагъэп-сэу) Къутасэр. Жьажэ (Шы-хас) Дариет педагогикэ шэ-ныгъэхэмкIэ кандидат, АКЪУ-м идоцент, педагогическэ факуль-тетым ипашэ игуадз. Нэбгы-рэ пчъагъэмэ яIофшIагъэмэ Шамсэдинэ яшIэныгъэ Iэш-хьэтетыгъ, ахэм сэри зэу са-щыщ. Шамсэдинэ уиупчIэ-жыгъэмэ уигъэгъошщтыгъэп. Еж ышхъэ фиухэсыштыр уиупчIэ иджэуапыгъ. А охътэ

зэрэмыгъотырэм ушыгъэу-кы-тыхъэщтыгъэп, уигъэцIыкIу-щтыгъэп, шэкъэнтфэу къыуи-тыгъэм джэуапыр къыпыхъэ-щтыгъэ.

Арын фае зэкIэ иныбджэ-гъухэри иIофшIэгъухэри «усэ-рэжыкIэ» Шамсэдинэ зыкIэ-джэщтыгъэхэр.

Шамсэдинэ исэнэхъатэгъумэ лытэныгъэшхорэ гъэхэкIэ-фэныгъэ инырэ къыфашIы-щтыгъэ, ишIэныгъэ IофшIа-гъэм осэшхо аратыштыгъэ. Иосиф Мегрелидзе, Джондо Бардевелице (Грузиер), Сергей Зухба (Абхъазыр), Алиева А.И. (Москва), Налэ Заур, ГутIэ Адам (Къэбэртэй), Бэчыжэ Лейлэ, Мыжей Михаил (Щэр-джэсыр), ахэм анэмыкIхэми жэдэкI гушыIэ дэхабэ зэхэ-хыштыгъэ, ылэжыгъэр къуш-хъэ лъагэм фагъадэщтыгъэ.

Иунагъо дэхагъэ. Ишхъэ-гъусэ Зое Шамсэдинэ икIыни ихъяри дигошыгъ, сабыи дэхи-тIу зэдаплугъ, пхьорэльфыри акокIмэ ашагъэджэгуужыгъ. Ыпхъу Замирэ Налщык щыныс, филологие шэныгъэхэмкIэ кан-дидат, культурэмкIэ институ-тым щырегъаджэх. Тамарэ Краснодар мединститутыр къышIуихыгъ, унэгъо дахэ иI, сабыи къэхъуплэ гупчэм врачэу щэлажэ.

ШХЪЭЛЭХЪО Абу, фи-логие шэныгъэхэмкIэ доктор, профессор. Дунэ адыгэ академием иакаде-мик, гуманитар ушэтын-хэмкIэ Адыгэ республикэ институтым литературэм-кIэ иотдел ишIэныгъэлэжы шхъаI:

— Лъэпкъым гъэшIэ гъогуу къыкIыгъэм щызэлъуигъэкIэгъэ зэхэщыкIып, шыэныгъэ гъо-гур, художественнэ гупшыса-кIэр, псэлэ гъэпсыкIэр жэрыло Iорылуатэхэм ащызэхъугъо-гъэ. Лъэпкъым а идышгъэ кIэн уахъ-тэм ипщэгъо Iужьухэм ахэмы-кIодэжыным Iоф дэзышIа-гъэхэм, джы дэзышIэхэрэм яфэшшошэ уасэ афэшIыгуай. Джыри пединститутым щеджэ-зэ, жэрыло усэхэм яугъоин Шамсэдинэ чанэу хэлажэщ-тыгъ. Мызэу-мытIоу научнэ IофшIагъэхэр ытхыгъ. КIэлэ-егъаджэу Iоф ышIэу зырегъа-жэми, жэрыло усэхэр ыугъо-иныр, фольклорым ехыллэгъэ статьяхэр ытхынхэр зэпигъэ-угъэп. Нэужым зэрэпсауи

Краснодар, Тбилиси, Москва къащыхауыгъэх. Фольклорым илэныкъуабэхэр къаубытых Шамсэдинэ иIофшIагъэхэм, ау анахь куоу, игъэкIотыгъэу зэ-хифхэрэр адыгэ пшысэхэр арых. Ахэм афэгъэхыгъэ мо-нографиитIу къыдигъэкIыгъ «Сказочный эпос» (1981) ыкIи «Несказочная проза адыгов» (1989) зыфилэхэрэр. Доктор диссертациемкIэ Хьутым те-мэу Iоф зыдишIагъэр ары ятIонэрэ тхылым лъапсэу илэр, ар адыгэ фольклорым изы анахь Iофыгъошхо апэрэу къызышIэтыгъэ IофшIагъ.

Сергей ЗУХБА, филоло-гие шэныгъэхэмкIэ доктор, АРИГИ-м фольклорымкIэ инаучнэ IофышI:

— Шамсудина Хаджасфа-ровича Хута я знаю вот уже более 40 лет. Мое знакомство с ним состоялось в годы моей учебы в аспирантуре при Ин-ституте истории грузинской литературы им. Шота Руста-вели Академии наук Грузии в 1971—1974 годах.

Получилось так, что темы наших диссертаций переклика-лись, его темой была «Адыгей-ская волшебная сказка», а моя диссертация была посвящена абхазской народной сказке. Когда он приезжал в Тбилиси к своему научному руководи-телю, профессору Ксении Алексеевне Сухарулидзе, мы с ним встречались и подолгу беседовали, обменивались мнениями. Я еще тогда заме-тил, что Шамсудин Хаджасфа-рович фанатично влюблен в свое избранное дело, не сомне-вался, что достигнет больших успехов, так и получилось. Превосходно зная фактический материал, усвоив необходимые теоретические знания за срав-нительно короткий промежуток времени, ему удалось написать и успешно защитить кандидат-скую и докторскую диссертаци-и.

Я хорошо знаю труды Шам-судина Хаджасфаровича, без всякого преувеличения можно сказать, что его труды пред-ставляют собой значительный вклад в научное освеще-ние всех жанров устного поэтиче-ского творчества адыгов.

МАМЫЙ Руслан, фило-логие шэныгъэхэмкIэ док-тор, профессор. Дунэ Ады-

(щылагъэм) илъэс 75-рэ хъуштыгъэ

гэ академик и академик, гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым литературэмкIэ иотдел ишIэныгъэлэжъ шъхьал.

— ГухэкI, уигушIогъо-гукъауи, уихъари, уикъини зыдэбгошъызе ныбджэгъушIоу, IофшIэгъу хьалэлэу лIэшIэгъуныкъо ехъужыгъэу уиIагъэм блэкIыгъэ уахътэм итэу утегушIэныр, ау нэшхъэигъоу сигушIэ кыкхъэрэм лъапсэ иI. Илъэс 70-рэ ныбжъ мэфэ-кIым нэсынкIэ мазэрэ мэфэ

логие шIэныгъэхэмкIэ доктор, гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым фольклорымкIэ иотдел ипаш:

— Хъут Шамсэдинэ цIыф гъэтIылыгъагъ. АкъылышIуагъ. Губзыгъагъ. БэмыIо-бэшIагъ. УпчIэжыгъу шIымы ухигъэуконыеп. Хъагъу-шъугъу фэшIыгъеп. ИIэми рыпэгагъеп, имыIэми рытхъаусы-хагъеп. Псауныгъэу зыфэ-макIэми бэрэ игугъу ышIыгъеп. Ыгуи ыпси тырильхыи, иаужырэ

щтыгъ. Сыфэраз, бэрэ ишIуа-гъэ кысэкIыгъ.

ЦУЕКЪО Алий, педагогикэ шIэныгъэхэмкIэ кандидат, гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым тхыль кыдэгъэ-кIыным пылъ иотдел ипаш:

— Сикъоджэ гупсэ, Хьалъэкъое еджапIэм Iоф шысIэ зэхъур ары, ащ охътабэ те-шIагъ (1962-рэ илъэсыр ары) жэрыIо IорыIуатэхэр ыугъоин-хэу тикъуаджэ къэклогъэ кIа-лэу Хъут Шамсэдинэ нэIуасэ сызыфэхъугъэр. Къоджэ лIыжъ Iуш зауIэ аIузгъэклагъ, шъабэу, жэбзэ дахэкIэ нахъыжхэм гушIыгъу афэхъугъ, адрэхэри хэблхъагъэхэу гыбзэхэми, пшысэхэми, оредыжхэми анэ-сыгъэх. ЕтIанэ кIэлэегъаджэмэ яшIэныгъэ зыщыхагъэхэорэ институтым сыкызэкIожьым,

кIуагъэп, къэкIуагъэхэр кы-IофтэгъагъэкIэ сенэгъе. Джа-щыгъум Югославием ис ады-гэмэ кьалотэрэ IорыIуатэхэр зыдэт тхыльэу кыдэгъэкIы-гъэр институтым кьестыгъагъ. ЖьоныгъуакIэм и 26-м 1980-рэ илъэсым гъэзетэу «Социалистическэ Адыгейм» ащ теуфа-гъэу статья Шамсэдинэ кы-ригъэхъагъагъ. Ащ ытхышты-гъэ: «IэкIыб хэгъэгухэм арыс адыгэхэм ящыIэкIэ-псэукIэ тицIыфхэр лъэшэу егъэгумэ-кIых. ЛIэшIэгъукIэ узэкIэлэ-бэжымы зичIыгужъ егъэзы-гъэкIэ кьэзыбгынэгъэ тильэп-къэгъухэм ятэжъ кIэнхэр ашIо-кIодыгъэмэ, зыхъхъэгъэ лъэпк-хэм ахэкIухъэжыгъэхэмэ-ахэмыкIухъэжыгъэхэмэ ашIэ-нэу фаех». УзеплъыкIэ ащы-гъум лъэпкэ гупшысэм ыгъэ-гумэкIэу ар шыIагъ. Пчыхъэ кьэс типшыпIэ хьакIэщым къакоштыгъэх. КьызэрэсшIо-шIырымкIэ, игъусагъэр тхакIоу Кошбэе Пшымаф. Мафэри къакохэу хъуштыгъэ, цыфыби щызэпекIокIыштыгъ, тызэ-рыгушIэнэу шыIагъэри гъу-нэнчыагъ. Ау анахъэу а тхьа-мафэм тыпшыапIэ зымытIуп-щыгъэр а нэбгыригъэр арыгъэ. Нэужым кысэнынэсыгъ ынитIу зэрамылэгъужыгъэр, сыгу кьеуагъ, ау фэсшIэшъун шыIа-гъэп. Нэужым сыкызэкIом тIо-щэ ыджэ сыкIуагъ, ишъ-хъэгъуси сызэрэкIорэр лъэшэу игопагъ. КъэпIонкIэ укIытагъо, ау джанэ горэ Шамсэдинэ ес-тыгъагъ, игугъу кызкIэсшIы-жыгъэр ыджэ сызыкIокIэ джанэр кьызэрэзыщилъэщты-гъэр ары. Ишъхъэгъуси ар кы-хигъэщыштыгъ, сэри сегопагъэ шIэжъ-нэпэпIэу ар Шамсэди-нэ зэригъашIорэр. Дунэе нэфы-нэр зымылэгъурэ цыфым ащ фэдиз ылэжын зэрильэкIыгъэр сэгъэшIагъо, сэлъыгъэ, шъхъащэ фэсшIы.

ЖЪАЖЪЕ Дарыет, педагогикэ наукэхэмкIэ кандидат, АКЪУ-м идоцент.

— ГъэшIэ гъогу гъэнэфагъэ пкIугъэ зыхъукIэ уфай-уфэмы-еми ащ уфызэпIэжыкIыжы. Хэтрэ цыфы ыгукIэ пэблагъэу, изэхашIи, изэхэшIыкIи ащышъы хъугъэу, ыгу илъэу, ыцIэ кы-риIонэу IофшIэгъухэр зэри-лагъэхэм шъэ хэлэп. Сыди-гъокIи нахъыжхэр тиупчIэ-жыгъэх, тижьогъо нэфых. Ащ фэдэ тинахъыжмэ ащышъыгъ сэркIэ Хъут Шамсэдинэ. Сэ синасып кыкхыи Шамсэдинэ Iоф дэсшIэнэу хъугъагъэ. ИIофшIэн фэшпыпкъэу, гуахъо хигъуатэу, мыпшыжыгъэу Iоф зышIэштыгъэ цыфэу щытыгъ. Адыгагъэмрэ цыфыгъэмрэ яшапхъэхэм зэрарыгуазэрэр ишэн-гъэпсыкIэ, изекIуакIэ, игушIыIагъэ къахъэщыштыгъэ. Цыфхэм, оредыжхэ е оредIэх, шъхъэкIэфэхшо афыриIагъ. Шамсэдинэ Iоф дэсшIэфэ зэ нахъ мыхъуми слъэгъугъэп ыкIи зэхэсхыгъэп губжыгъэу, ымакъэ Iэтыгъэу гушIыIэу. Цыф шъырытэу, губзыгъэу, гукIэгъушхо хэлэу щытыгъ. Непэ кьызнэсыгъэм сыгу къэкIыжыи ицIыфыгъэ ини, ихьалэлыгыи.

БЖЪЭМЫХЪУ Саният, гуманитар ушэтынхэмкIэ

Адыгэ республикэ инсти-тутым фольклорымкIэ иотдел иIофышI:

— Лъэпкъым гъэшIэ гъо-гоу кыкIугъэр, гупшысакIэу иIагъэр IорыIуатэм шызэхэ-угъоагъ. IорыIуатэр лъэп-къым идышъэ кIэн. Уахътэм ар хэмыкIодэжыныным Iоф дэзышIагъэхэм ащышъ Хъут Шамсэдинэ. Цыф Iушэу, гупкIэу, зэгупшысэрэр шы-мыгъушшэу, зэхихрэми Iофэу ышIэрэми акъыл афыриIэу Шамсэдинэ щытыгъ, шъабэу, ымакъэ шъырытэу гушIыIэ-щтыгъэ. Цыфыбэмэ яупчIэ-жыгъугъ.

ХЪЭСЭНЭ (ТХЪАГЪЭП-СЭУ) Къутас, гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ рес-публикэ институтым бзэм пылъ иотдел ишIэны-гъэлэжъ.

— Хъут Шамсэдинэ ицIы-кIугъом кысхэгъэжыгъэу идунай ехъожыфэ нэс шIэ-ныгъэ куу зэригъэгъотыным пылъыгъ. ЗиIофшIэн шIу зылъэгъурэ шIэныгъэлэ-жыгъыгъ. Исэнэхъат хэшы-кIышхо фыриIагъ ыкIи ащ гуахъо хигъуатэщтыгъ. Iоф-шIэнэу зыфежыгъэр гъунэм нигъэсыныр инэшэнагъ, ау етIани ежъ Тхъэм кыкхиль-хъагъэу зы нэшэнэ шъхъалэ хэлъыгъ — самбырыгъ, а зы шъуашэм, а зы пкъым иты-штыгъ. ЛIакоу кызэхэкIы-гъэмрэ лъэпкъэу зыщышым-рэ ренэу арыгушхуагъ.

КIэух гушIы

Джары тэ Шамсэдинэ зы-шIэщтыгъэхэмкIэ тфэшIэн, тфэIон амалэу тилэр. Псаоу кытхэтыгъэмэ ащ нахъыби иIэнэ шыгъэ дыпэсыныгыи, гушIыIагъэри нэмыкIыныгъ. Ау зэкIэми тэ непэ тшIо-игъуагъэр зы: адыгэлI-шIэны-гъэлэжъ хьалэмэт адыгэм кьызэрэхэкIыгъэр, илъэпкэ дунэе шIэныгъэм илъэгэ-пIэхэм аригъэшэсыным фэшI Тхъэм кыритыгъэ къарыгъэр зэрэфигъэлэжыгъэр, шыIэны-гъэм иутын зызэрэзэкIыри-мыгъэуIуIагъэр, зэрэфыри-кьугъэр цыфмэ ятIоныр ары. Хэт ышIэра, Шамсэдинэ лIыгъэу, цыфыгъэ-хъагъэу адыгэм инамыс хьасэ хи-дзэгъэ фыгуцэр зыгъэбэгъон ныбжыкIэхэр лъэпкъым кьыдэпщхэнкIи мэхъуба. БылымышхокIэ кьемытэ-жыгъэ гъэхъагъ Шамсэдинэ игъашIэм ылэжыгъэр, ау ежъ адыгэм ильфыгъэ тедэрэ «аферым» рижьыштыгъэ, хэбзэ IофышIэмэ яджэуап тежэн. Ащ ищыкIэгъэ закъор лъэпкэ шIэжыкIым кыкхэнным фэшI шIэгъэн фэе Iофыгъохэр зэшIопхынхэр ары.

ШЪХЪАПIЭЖЪО

ГъуцIыпс.

Филологие шIэныгъэ-хэмкIэ кандидат, Адыгэ Республикэм культурэм-кIэ изаслуженнэ IофышI, гуманитар ушэтынхэм-кIэ Адыгэ республикэ институтым фолькло-рымкIэ иотдел ишIэны-гъэлэжъ.

усэрэжъ,

тIокIрэ нахъ кьэмынагъэу Шамсэдинэ игъашIэ ыухыгъ.

Хъут Шамсэдинэ филологие шIэныгъэхэмкIэ доктор, шIэ-ныгъэхэмкIэ Дунэе Адыгэ ака-демием иакадемик, «Адыгэ Республикэм шIэныгъэхэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшху» зыфилорэ цIэ лъапIэр иIагъ, гу-манитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым ишIэ-ныгъэлэжъ шъхъалэу лажъэщ-тыгъэ. Ащ ышIэ Москва кы-щыублагъэу Россием ичIыпIэ зэфэшъхъафыбэми, Кавказыми зэрэпсаоу, ащызэлъашIэ. Ежъ ытхыгъэ-зэфэхъысыжыгъэ монографиеу щытми, адыгэ IорыIотэ хэшыпыкIыгъэхэр дэтхэу адыгабзэкIи урысыб-зэкIи зэхигъэуцуагъэми е зэ-хэгъэуцогъэ купмэ ахэтэу пэуб-лэ кIэух гушIыIэхэр афишIыхъэзэ ахэлэжыгъэми, тхыль 15 фэдиз ащ икьэлэмыпэ кычIэкIыгъ, Москва, Краснодар, Мыекъя-апэ къащыхиутыгъэх. КIэлэ-цIыкIумэ апае зэригъэфэгъэ IорыIуатэхэр зыдэтхэу кыдэ-кIыгъэхэр, учебник, учебнэ по-собие зыфалохэу зэхигъэуцуа-гъэхэр шъхъафых. Статья зэ-фэшъхъафхэу куп зэхэтхэм ят-хыгъэхэр зыдэтхэ журнал-хэм, гъэзетхэм къащыхаути-гъэхэр шъэ пчъагъэ мэхъух. ШIэныгъэлэжъ ныбжыкIэмэ ягъэхъазырыни Iоф дишIэзэ, ахэм ащышъ нэбгырэ зауIэ шIэныгъэм икуупIэ хищагъэх.

Ащ фэдиз IофшIэнышхор аужырэ мафэхэм анэсыжъэу зэпигъэуэгъэп. ШIэныгъэлэжъ макIа ауштэу чэщи мафи имыIэу Iоф зышIэрэр пIони плъэкIын. Ау мы кьэтIыгъэгъэ пстэури, ащ нэмыкIэхэри ащ зыщызэшIуихыгъэ лъэхъаныр аужырэ илъэс 30 фэдизэу зи зыщымылэгъужыштыгъэр (ащ ыпэкIи ынэмэ бэу къа-щыкIэщтыгъэ), IэпыIэгъу имы-Iэу (тхыльым кыфеджэн, кыIорэр фэзытхын) Iоф ышIэн ымылэкIыжъэу зыщыхъугъэм тефагъ. ЕгъашIэм тхыльым еджэным, тхэным зиIофшIэн епхыгъэмкIэ ащ ихьылагъэ гурылогъуаеп. А пстэури зы-зэфэпхысыжыкIэ, Хъут Шамсэдинэ шIэжъ куоу иIагъэр, лIыгъэ-гупытагъэу, шIэлагъэу хэлъыгъэхэр умыгъэшIэгъон плъэкIырэп. ШIэныгъэлI гъогу-уанэу ащ кыкIугъэри лIы-хъужъ гъогу шыпкы.

ЦУЕКЪО Нэфсэт, фило-

лIыхъужъ

мафэ нэс наукэм фэлэжыгъ, лэжыгъэшIуи ышIыгъ.

КЪАТ Теуцожъ, УФ-м инароднэ сурэтышI.

— Хъут Шамсэдинэ энцик-лопедие псаугъ, гульыгъ чан-рэ акъыл гъэтIылыгъгъэрэ зи-гъусэ цIыф гъэсэгъэшхуагъ.

Къатмэ япхъорэльфыти, тя-нэшыр кысйиоштыгъ. Илъэс тIокIитIу Iэпэ-цыпэ Iоф зэ-дэтшIагъ, адыгэ IорыIуатэхэм, кIэлэцIыкIу джэгукIэхэм, хыры-хыхъэхэм, пIуныгъэм ехьыла-гъэхэу аугъоигъэхэр сурэткIэ фэзгъэкIэрэклагъэх. Кысфэрэ-загъ, шэнэгъу кысфэхъу-штыгъ, ынаIэ кыстетыштыгъ, симыгъэгъуащэу гъунэ кыс-лыфыштыгъ, сырицыхъэ-шIэгъугъ.

ИшэнышIуагъэ, иакъыл чъэпхыгъэ, ицIыфышIугъэ, игушIубзыгъэу гъунэнчыагъ, ахэр цыфхэм анигъэсэу ахи-гощэнымкIэ зышъхъасыжы-гъэп, сэри ахэм зэу сызэрашъ-щым сыкIэгъушIукIыштыгъ, Iэхылыгъэм тыхэкIи зэныб-джэгъу шъыпкы тыхъужы-гъагъ. Ымылэгъуми игульыгъ чанкIэ кыубытыштыгъэ, сур-эт куп пэшIорыгъэшъэу зыфэсшIэу кызыфэсIотэ-жыкIэ, анахъ тэрэзыр къахи-хыти тхыльым дэдгъахъэ-щтыгъ, хэмыукъоу тыригъафэ-

нахъ благъэу Шамсэдинэ сшIагъэ. ШIэныгъэлэжъэу зэ-рэщытым игъусэу, егъэджен-пIуныгъэ Iофым фэгъэхыгъэ тхыльхэу «Ныдэлъфыбз», «Адыгэ литературэр» (я 7-рэ, я 8-рэ кл.) ыкIи нэмыкIхэр Шъхъэлэхъо Асхъад игъусэу атхыгъэх. Джырэ мафэхэми а тхыльхэмкIэ тикIэлэеджа-кIохэр еджэх.

Шамсэдинэ лъэшэу цIыф Iушэу, шэн шъабэ иIэу, гукIэгъу гуфэбагъэр ренэу игъусэу, ары сишIэжъ зэрэхэтыр. Гум ыштэ-рэ, шIэжыкIым кыкхъуцорэ цыф шIэгъуагъ. Арышъ, Шамсэдинэ фэдэ цыфышIухэр сыдигъуи цыф шIэжыкIым хэлъыштыгъ.

ЕДЫДЖ Батырай, фило-софиемкIэ доктор. Гумани-тар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым иIофышI:

— 1972-рэ илъэсым Кавка-зым сыкызэкIом Мыекъяупэ сыкыдэхъагъэу хъугъагъэ. СакъышIудэхъагъ. Тхъаегъэп-сэушхо есэIо усакоу Нэхэе Руслъан, ары мыхъугъагъэмэ тыкьэмыкIоньыгъэкIи мэхъу. КIо ахэри кьэзыгъэкIуагъэхэр шыIэкIэ сэгугъэ, сыда пIомэ Краснодар тышIыIэу хасэмэ ятхъаматэрэ Жэнэ Къырымы-зэрэ бэрэ телефонкIэ зэдэ-гушIыIэгъагъэх, ау ежъ кьэ-

ПЕНСИЕХЭМКІЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Ны мылкъум игъэфедэн кыыгъэлъэгъуагъэр

КІэлэцІыкІу зилэ унагъохэм хэгъэхъожь ІэпыІэгъу ятыгъэным тельытэгъэ ны (унэгъо) мылкъур 2007-рэ илэссым шылэ мазэм кыыщыублагъэу Урысыем шагъэфедэ. Ар кыаІызыхын фитхэр унагъохэу ятІонэрэ е ащ кыкІэ-лъыкІорэ сабыл кызыфэху-гъэхэр (апІужыштэу кыаІызы-хыгъэ) унагъохэр арых. Ау ны (унэгъо) мылкъур зэгъоогъу ныІэп зэраратырэр.

Ны (унэгъо) мылкъур зытелы-тэгъэ сабым ыныбжъ илэсищ зыхуыкІэ мылкъур кыкІэлъы-кІорэ лъэныкъохэм апІуагъэхъан алъэкІышт: унэ амалхэр нахышІу шыгъэнхэм, унагъом шыщ хэтрэ сабыи гъэсэныгъэ егъэгъотыгъэ-ным, ным пенсиехэм апае зэуи-гъэкІэрэ мылкъум хэгъэхъэгъэ-ным. Мылкъур зы лъэныкъом е лъэныкъо зэфэшхъафхэм апІуа-гъэхъан алъэкІышт.

2011-рэ илэссым кыыщыуб-лагъэу ны (унэгъо) мылкъур сомэ мин 365,7-м нэсыгъ. Ахъ-щэм ыкІуачІэ кызырелыхырэм тельытагъэу, илэс къэс ны (унэгъо) мылкъур индексацие ашы.

Номеру 256-ФЗ зытетэу 2006-рэ илэссым тыгъэгъазэм и 29-м аштэгъэ Федеральнэ законэу «КІэлэцІыкІу зилэ унагъохэм къралыгъо ІэпыІэгъу ятыгъэным фэшІ хэгъэхъожь Іофыгъохэм яхылагъэ» зыфилорэр Урысыем зышагъэфедэрэр илэсипІрэ ныкърэ хуыгъэ. А палъэм Ады-гейм шыпсэхуэрэ унэгъо 1032-м а мылкъур зэрэпсау агъэфедагъ. Ау ны (унэгъо) мылкъум тельы-тэгъэ къралыгъо сертификат кызыратыгъэхэр бэкІэ ахэм ана-хыб - унэгъо 11519-рэ мэхуы.

Ны мылкъумкІэ къралыгъо сертификат зилэхэм 2009-рэ илэ-сым кыыщыублагъэу амалыкІэ-хэр арагъэгъотыгъэх:нахъ пасэу, сабым ыныбжъ илэсищ оху-фкІэ емыжэхуэ, унэ амалхэр на-хышІу шыгъэнхэм пае чыфэу банкхэм кыаахыгъэр тыжыгъэ-ным пІуагъэхъан алъэкІынэу хабзэм ыгъэпсыгъ. Адыгэ Рес-публикэм шыпсэхуэрэ унэгъо 1570-м унэ къэщэфыгъэным е шыгъэным пае чыфэу кыаахы-гъэр тыжыгъэным 2009-рэ илэ-сым ищылэ мазэ и 1-м кыыщы-ублагъэу 2011-рэ илэссым ибэ-дзэогъу и 1-м нэсыр палъэм ны мылкъоу зэкІэмкІи сомэ миллион 504,2-рэ пІуагъэхъагъ.

КІэлэцІыкІум ыныбжъ илэ-сищ зэрэхуыгъэм кытырэ фит-ныгъэхэр кызыфагъэфедэхэзэ, ятІонэрэ е ащ кыкІэлъыкІорэ лъыгъэ кызыфэхуыгъэ унэгъо 852-м зэкІэмкІи ны мылкъоу сомэ миллион 255,70-рэ агъэфедагъ, унэгъуи 8-м якІалэхэр егъэджэ-гъэнхэм ны мылкъоу зэкІэмкІи сомэ мин 450,1-рэ пІуагъэхъагъ.

Непэ Адыгэ Республикэм шып-сэхуэрэ унэгъо 198-м псэолъэшІ организациехэр кырамыгъэб-лагъэхэу зычІэсыштхэ унэхэр ашыныхэм ыкІи агъэкІэжыныхэм ауасэ тыгъэным, джащ агъэу-цугъэ унэм хъарджэу аригъэ-шыгъэр кызырелъэкІожыгъэ-ным ны мылкъур пІуагъэхъагъэ-ным ехыліІэгъэ заявлениехэр

къатыгъэх. ЗэкІэмкІи а Іофым сомэ миллион 35,6-рэ пІуахъшт. А унагъохэм ашыщхэу 189-м ны мылкъоу сомэ миллион 32,5-рэ зычІэсыштхэ унэ шыгъэным (гъэкІэжыгъэным) пІуагъэхъа-нэу кыкІэлъэгъуэх. Унэгъуи 9-м ялгъэу тхыльхэр тельытагъэх унэ агъэпсы зэхъум хъарджэу ашы-гъэр кызырелъэкІожыгъэным. ЗэкІэмкІи ар сомэ миллион 3,1-рэ мэхуы. Ащ фэдэ амал цыфхэм ялэ хуыгъэ унэ амалхэр нахышІу шыгъэнхэм ны мыл-къур пІуагъэхъагъэным ехыліІэгъэ Шапхъэхэм 2010-рэ илэссым зэхъокІыныгъэхэу афашыгъэхэм ашылагъэкІэ.

Мы лъэныкъохэм ны мылкъур апІуагъэхъагъэным ехыліІэгъэ заявление цыфым ытын зильэ-кІыштыр ны мылкъур зытелы-тэгъэ сабым ыныбжъ илэсищ зыхуыкІэ ары ныІэп.

ЗычІэсыштхэ унэ шыгъэным е унэр гъэкІэжыгъэным ны мылкъур чызыитІум тельытагъэу пІуагъахъэ. Чыгу зэряІэр, псэ-уалъэ ашып зэрэфитхэр къэзы-ушыхъатырэ тхыльхэр яІэхэ зыхуыкІэ ны мылкъум ызыныкъо афатІупшы. Унэр гъэкІэжыгъэ-ным мылкъур пІуагъэхъан зыхуыкІэ унэ зэряІэр къэзыушы-хъатырэ тхыльхэр кыагъэлъэгъон фае. Ны мылкъум иапэрэ ныкыо цыфым зыратыгъэм мэзи 6 темы-шлагъэу ятІонэрэ ныкър фатІуп-шырэн. Ащ пае апэрэ мылкъу Іахыр зэригъэфедэгъэ шыкІэр цыфым документхэмкІэ кыу-шыхъатын фае.

Ашыгъэхэ унэм е агъэкІэжы-гъэм хъарджэу аригъэшыгъэм ны мылкъур пІуагъэхъажы ашыІоигъо зыхуыкІэ, заявлением сомэ пчыагъэу кыратхагъэр зэтыгъокІэ араты. Мыщ дэжым унэу ашыгъэр яунаеу зэрэщы-тыр зарагъэтыгъэр 2007-рэ илэссым ищылэ мазэ и 1-м нахъ пасэу шытын ыльэкІыштгэп. Агъэ-кІэжырэ унэр яунаеу зэрэщытым ехыліІэгъэ фитыныгъэ яІэ зы-хуыгъэм мэхъанэ иІуу шытгэп.

Номеру 256-ФЗ зытет Феде-ральнэ законыр тиреспубликэ шагъэцэкІэжыу заулагъэм иапэ-рэ илэсхэм уасэ афэпшып ху-мэ, хэгъэунэфыкІыгъэн фае КІэлэцІыкІу зилэ унагъохэм ІэпыІэгъу ятыгъэным ехыліІэгъэ Іофыгъохэу къралыгъом зэри-хъэхэрэм икыу фэдизуу зыкызы-рагъэшшыпкъэжыгъэр. Ащ зэрэ-тетыр ыпшгъэкІэ шысэу кыыщы-хыгъэхэм ямызакъоу, ны мыл-къумкІэ къралыгъо сертификат зилэхэм ыкІи а мылкъур зыгъэ-федагъэхэм кыитІагъэІэсырэ къэбархэми кыаушыхъаты. Къэ-ралыгъом зэрихъэрэ политикэм тиреспубликэ исоциальнэ-эконо-микэ шылакІэ нахышІу зэри-шырэм фэдэу, демографии Іофы-гъоми нахышІум ыльэныкъокІэ зэхъокІыныгъэхэр фешых.

ХЪАЦІЫКІУ Марин.

ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ социальнэ тынхэм-кІэ иотдел ипаш.

Ятыгъэнхэмрэ алыгъэлэсыгъэнхэмрэ шапхъэу пыльхэр

Тиреспубликэ и ПФР ичІыпІэ органхэм ащызэхъэгъэ клиен-тскэ ктулыкхуэхэм яІофшІэн еп-хыгъэ практикэм нафэ кызыри-

шырэмкІэ, пенсиехэр ятыгъэн-хэм ыкІи ахэр алыгъэлэсы-гъэнхэм шапхъэу пыльхэр зышІэ зышІоигъохэу пенсионерхэм ахэтхэр макІэп. Зи ащ гъэшІэгъон хэлтэп, сыда пІомэ цыфхэм гу-хэлт гъэнэфагъэхэр зыдаІыгъэхэу, пенсиер кызахыштым ежэхэу шысых. Арышъ, мы тхыгъэмкІэ зэкІэми агурыдгъаІо тшІоигъу а Іофым пыль шапхъэхэр.

Мэзэ тельытэ пенсиер пенси-онерым лъагъэлэсы номеру 173-ФЗ зытетэу 2001-рэ илэссым шылэ мазэм и 17-м кыдэкІыгъэ Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием ІофшІэнымкІэ ипен-сиехэм яхылагъэ» зыфилорэм ия 23-рэ статья иа 1-рэ пункт зэри-гъэнэфэрэ шыкІэм тетэу. Зы-горэкІэ мазэр зыхуырэ мафэр пенсиехэр алызыгъэлэсыхэрэ организацием изыгъэпсэфыгъо мафэ е мэфэкІ мафэм тегъу шыг-мэ, мазэм иаужырэ ІофшІэгъу мафэ цыфым пенсиер лыгъэлэ-сын ыльэкІышт. А организацие-хэм цыфхэм пенсиехэр алыгъэ-Іэсых пенсиехэмкІэ органхэм кыарыкІыгъэ документхэм (пору-чениехэм, ведомостхэм, спис-кэхэм, нэмыкІэхэм) атегъэпсы-кІыгъэу.

ТиреспубликэкІэ цыфхэм пенсиехэр шалъагъэлэсых орга-низациеху: ФГУП-у «Урысыем и почт» зыфилорэм ифилиалэу АР-м УФПС, ООО-у «Пенсиехэр алызыгъэлэсыхэрэ Гупчэр» зы-филорэм ыкІи чыфэт организа-циехэм (банкхэм). Пенсиехэр языгырэ организациехэмрэ пен-сиехэр алызыгъэлэсыхэрэмрэ расчехэр здалгъэгъужыкых ыкІи документхэмкІэ зэхъожыкых зэ-зэгыныгъэу зедашыгъэм зэ-ригъэнэфэрэ шыкІэм тетэу.

Мыщ дэжым пенсионер пэпчъ ышІэн фае пенсиер фа-гъэуцу зыхуыкІэ ежъ шыкІэу ыгъэнэфагъэм тегъэпсыкІыгъэу ипенсие зэрэлагъэлэсырэр. Шэп-хъэ гъэнэфагъэм тегъэпсыкІыгъэу заявлениеу ытырэм шыкІэу кы-хихыгъэр шегъэнафэ.

Федеральнэ почтэ зэпхыны-гъэхэмкІэ е пенсиехэр алызыгъэ-Іэсыхэрэ ГупчэмкІэ кыкІыгъэ пенсиер цыфым лъагъэлэсы зы-хуыкІэ, кІорэ мазэм тельытэгъэ пенсиер алыгъэлэсыгъэныр аухыгъэкІэ зальытэрэр цыфыр зыщыпсэхуэр чыпІэм ар зыща-ухыр палъэр ары. Шэны зэрэ-хуыгъэу, а палъэм «ахыщэр за-ратыр палъэкІэ» еджэх ыкІи ар мазэ къэс и 1-м кыыщыублагъэу и 23-м нэсырэ мафэхэм атефэ. А къэтлогъэ палъэм нахъ пасэу пен-сиехэр алыгъэлэсыгъэнхэр зы-щауххэрэр районхэм ахэтых.

Пенсиехэр алыгъэлэсыгъэнхэр районым ыкІоцІ зыщаухырэ палъэр агъэнафэ зыхуыкІэ лъэ-ныкъо Іаджи кыдалытгъэн фаеу шыт ыкІи ахэм ахэхъх: цыфхэм пенсиеу аІукІыштыр зальагъэлэ-сын фэе палъэу законым ыгъэ-нафэрэр; почтэ зэпхыныгъэхэм яорганизацие иІофшІэн зэрэзэ-хэцагъэм нэшанэу иІэхэр; тран-спорт зэпхыныгъэхэр зэрэгъэп-сыгъэхэ шыкІэр; чыпІэм нэша-нэу иІэр, зылыгъэсыгъэе чыпІэ-хэр зэриІэхэр; псэупІэхэр зэрэ-зэпэблэгъэхэ шыкІэр. Джащ фэдэу кыдалытгъэх ІофшІэ-нымкІэ пенсиехэм апае сомэ пчыагъэу алыгъэлэсыгъэм ехы-ліІэгъэ отчетхэр зэхэгъэуцогъэн-хэр, ахыщэу аратыгъэм ехыліІэ-

гъэ финанс отчетхэр зэхэгъэу-цогъэнхэм палъэу иІэр, пенси-ехэр языгырэ органхэм ятхыль-хэм ахэр адиштэхэу уплъэкІу-жыгъэнхэр, нэмыкІхэр.

Мазэу кІорэм тельытэгъэ пен-сиехэр пенсионерхэм алыгъэ-ІэсыгъэнхэмкІэ почтэ ктулыкъум е пенсиехэр алызыгъэлэсыхэрэ Гупчэм яІофшІэн зэхэщэкІэ лъэп-сэ шхъаІэу иІ календарь мафэ-хэм ателытагъэу пенсионерыр зыщыпсэхуэр чыпІэм пенсиер шылыгъэлэсыгъэным ехы-ліІэгъэ графיקыр. НахыбэмкІэ ар зэхэгъэуцогъэн фаеу къэзы-шырэр почтэ зэпхыныгъэхэмрэ пенсиехэр алызыгъэлэсыхэрэ Гупчэмрэ яІофшІэн нахъ дэгъоу зэхэщэгъэным фэшІ. Мафэ къэс кырахъакІэзэ пенсионерхэм алыгъэлэсын алъэкІышт сомэ пчыагъэр кыдалытгъэзэ, пенсие-хэр языгырэ организацием ахэр къэзыхъаІыхэрэм ищыкІагъэм фэдиз мылкъу алъэкІагъэхэ.

Зыгъэпсэфыгъо е мэфэкІ ма-фэхэм атефэрэ пенсиехэр нахъ пасэу алыгъэлэсых почтэ зэпхы-ныгъэхэм ыкІи пенсиехэр алы-зыгъэлэсыхэрэ Гупчэм нахъ па-сэу адашыгъэ Іуагъэхэм ате-гъэпсыкІыгъэу.

Пенсионерым лъэу тхыльэу кыыгыгъэм тегъэпсыкІыгъэу, ежъ-ежырэу почтэ ктутамэм кІозэ график гъэнэфагъэм тетэу ипен-сие ащ кыащыІыхын ыльэкІышт. Мыщ дэжым пенсионерыр ышхъэкІэ пенсиер кызырэра-тыгъэр къэзыгъэлъэгъорэ тхы-лым шыкІэтхъжыкын ыкІи кы-зыратыгъэ мафэр ритхэн фае.

Чыфэт организациехэмкІэ кыкІыхэзэ (банк технологиехэм атетэу ахыщэр счетым рагъахъэ-зэ) пенсиехэр алыгъэлэсыгъэн-хэм зэхэщакІэу иІэр пенсиер цыфым къэзыгырэ организацие-м ахыщэр кызыгъэхъыгъэ ма-фэм кыыщыублагъэу зы банк ІофшІэгъу мафэм шІомыкІэу ишет ар игъэхъэгъэныр ары. Чыфэт организациехэм зэзэгы-ныгъэу адишыгъэм тегъэпсыкІы-гъэу, ПФР-м и Адыгэ республи-кэ Къутамэ кІорэ мазэм тельы-тэгъэ пенсиер цыфхэм ясчет игъэхъагъэным фэшІ ахыщэр а ма-зэм ия 14-рэ мафэ шІомыкІэу алыгъэлэсын фае.

Сыдырэ шыкІэ агъэфедагъэ-ми, кІорэ мазэм иаужырэ Іоф-шІэгъу мафэ нахъ класэ мыху-гъэу пенсиер цыфым лъагъэ-Іэсыгъэмэ, а мазэм тельытэгъэ пенсиер ратыгъэкІэ алыгъэ. Пен-сионерым имысагъэкІэ кІорэ мазэм тельытэгъэ пенсиер игъом рамытыгъэмэ, кыкІэлъыкІорэ мазэм ар ратыжы.

МАМЫЙ Рим.

ПФР-м и Адыгэ Республикэ Къутамэ пенсиехэр афэгъэ-уцугъэнхэр, кыафэлыгъэжы-гъэнхэр, ятыгъэнхэр зэхэщэ-гъэнымкІэ иотдел ипаш.

ЧыпІэ чыжъэхэм алылэсхэзэ

Тызыхэт илэссым ибэдзэогъу и 1-м зы илэс хуыгъэ фэшІкІэ гъэпсыгъэ автомобилэу «Газе-лымкІэ» республикэм ирайонхэм япсэупІэхэр кыаІухъэхэзэ пен-сионерхэм, страховать ашыгъэ цыфхэм пенсиехэм яхыліІэгъэ упчІэхэу яІэхэм джэуапхэр яты-жыгъэнхэм тельытэгъэ ктулы-

ктум иІофшІэн зыригъэжыагъэр, апэу ар Мыекъопэ районымкІэ станицэу Даховскэм зыщылагъэр.

Сыда а ктулыкъум шІуагъэу кытырэр? ПсэупІэ цыкІухэу, ктуаджэхэу район гупчэхэм апэ-чыжъэу шысхэм ащыпсэхуэрэу япсауныгъэ изытет елытыгъэу е нэмыкІ кыныгъохэм апкъ кы-кІэу ПФР-м и ГъэларышІанІэ зы-дэт район гупчэм нэс кІонхэ зы-мыльэкІыштхэм пенсиехэм яхы-ліІэгъэ Іофыгъохэу зыгъэгумэкІы-хэрэр зыщыпсэхуэрэ чыпІэхэм ашафызэхэфыгъэнхэр ары. Къе-кІокІырэ мобильнэ ктулыкъум псэупІэхэр кызырелъэхъэхэрэм ишІуагъэкІэ, адрэ гражданхэм афэдэу пенсиехэм яхыліІэгъэ фэІо-фашІэхэр ахэми икыу фэди-зэу афагъэцэкІэнхэ алъэкІы. ДэкІыхэзэ цыфхэр рагъэлагъэхэ зыхуыкІэ, пенсие фэІо-фашІэхэм яхыліІэгъэ технологиие пэрытыр агъэфедэ. Консультациехэр ара-тых, пенсие страхованиемкІэ стра-ховой Іахыр зэІугъэкІгъэным ищыкІэгъэ документхэр цыфхэм алахых, пенсие гъэуцугъэным ищыкІэгъэ документхэм право-вой уасэ афашы, тхыльхэу алахыхэрэм копиехэр атырахых ыкІи акІэтхъжыкых, нэмыкІ фэІо-фашІэхэр афагъэцэкІэх.

Джащ фэдэу мобильнэ офисым пенсиехэм апае удостоверениехэр, ахэм ядубликатхэр, ны мылкъум ехыліІэгъэ къралыгъо сертифи-катхэр, фэдэу кыаІэкІахъагъэм ехыліІэгъэ справкэхэр, пенсиеу кыафальтагъэр зыфэдизыр, стра-ховать ашыгъэ цыфым ышхъэ тельытэгъэ тхылым кыыхэтхы-кІыгъэхэр, страховой свидетел-ствэхэр, нэмыкІ документхэр шаратыжыкынхэ алъэкІы.

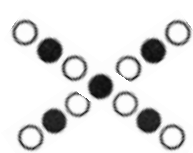
ПФР-м и Къутамэ къекІокІы-рэ фэІо-фэшІэ гъэцэкІэкІо ктулыкъур зыдэкІошт чыпІэр кыыхъыгъэным епхыгъэ пэшІо-рыгъэшъ ІофшІэныбэ егъэцэкІэ. Къэбар зэфэшхъафыбэ зыхэлт социальнэ картхэр зэхагъэуцох. Ащ шагъэнафэх пенсиехэр, ЕДВ-р, ны (унэгъо) мылкъур зэ-ратыхэрэм япчыагъэхэр, цыфхэр страховать зышыыхэрэм ыкІи страховать ашыгъэхэм япчы-гъэ, нэмыкІхэр.

КъекІокІырэ мобильнэ клиент-скэ ктулыкъур зыдэкІышт ма-фэр, ащ игъусэ специалистхэм цыфхэр зыщырагъэблэгъэштхэ чыпІэр гъэнэфогъэнхэмкІэ чы-пІэ зыгъэларышІэжыным иор-ганхэу, общественнэ ыкІи нэмыкІ организациехэу зэІукІэгъур зы-щыкІоштхэм пэшІорыгъэшъэу зарагъэзэгъы.

Палъэу тешІагъэм кызыри-гъэлъэгъагъэмкІэ, зигугъу кэт-шырэ ктулыкъур цыфхэм ренэу афагъэцэкІэрэ къралыгъо фэІо-фашІэхэм яструктурэ пытэу хэ-уцуагъ ыкІи ящыкІэгъэ шып-къэу зэрэщытыр нафэ къэхуыгъ. ГушыІэм пае, тызыхэт илэссым пыкІыгъэ палъэм кыкІоцІ къе-кІокІырэ клиентскэ ктулыкъум ифэІо-фашІэхэр республикэм ипсэупІэ анахъ чыжъэхэм ащып-сэхуэрэ нэбгырэ 418-м кызы-фагъэфедагъэх. Ащ нэмыкІэу, Тэхутэмыкёе районымкІэ по-селкэу Яблоновскэм дэт кон-сультационнэ пунктым нэбгырэ 1200-рэ щырагъэблэгъэгъагъ.

ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ ипресс-ктулыкъу.

**НэкІубгъор
зыгъэхъазыргъэр
СЭХЪУТЭ Нурбий.**

КІЭЛЭЦЫКІУХЭР

Сабий цыкІухэм
языгъэпсэфыгъо уахътэ
гъэшІэгъонэу агъэкІоным пае
къэлэ гунчэ паркым аттракцион
зэфшхъафыбэ кыщызІуахыгъ.
Ахэм зэу ащыц къухэа цыкІоу псым тетыр.
Мыр кІэлэцыкІухэм ежъ-ежъырэу зэрафэн амал яІ.

Аужырэ шапхэхэм адиштэу
зэтырагъэпсыхъэгъэ къэлэ паркым
анахъ цыфыбэ кызэкІолІэрэ чІыпІэу иІэхэм
ащыц фонтаныр.

Гъэмэфэ мэфэ фабэхэм псы чыІэтагъэм
зыщыбгъэпскІыныр, ащ ухэсыныр
сыдэу тхъагъуа!

М
Э
Т
ХЪ
Э
ЖЪ
Ы
Х

Шы цыкІум тесхуу факхэм кыакухъан алтэжІыцт.
Ащ фэдэ зыгъэпсэфыгъо шІыкІэр
бамэ кызыгъагъэфедэ.

Паркым
кыдэххэрэ сабийхэм
ащыщыбэхэр апэу кызэччалІэхэрэр
электроннэ машинэа цыкІухэр арых.
Такыкь заулэм кыкІоцІ рулым укІэрысэу,
ор-орэу автомобилыр зепфэн плъэкІыцт.

Республикэм
ипащэхэм яшІуагъэкІэ
аттракционныкІэхэр
паркым кыдэуцагъэх.
Сабыйхэм ямызакъоу, нахъыжхэм
ахэр ашІогъэшІэгъоных, ягуапэу арэтІысхъэх.

Сурэтхэр ІЭШЪЫНЭ Аслъан кытырихыгъэх.

Иорэд дунаим щыгъэхыхы

Укызыщыхуыгъэ республикэм имызакъоу, гъунэгъу шьолгыр-хэм ящытхуыцлэхэр кызыпфаусыхэкІэ, уахътэм уфызеплэкІыжы. Тхьагъэлыдж Светлана Адыгеим шлукІэ щашІэ. Ансамблэу «Дэхэнагъом» хэтэу, Къэбэртэе-Бэлъкъарым иартист-хэм ягъусэу концертхэм, мэфэкІ пчыхъзэхыхьэм ахэлажъу бэрэ кыыхэкІыгъ.

— Светлана, «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистк» зыфилорэ щытхуыцлэр кызырэф-фаусыгъэм фэшІ тигъзетеджэ-мэ ацІэкІэ сыпфэгъушІо.

— Тхьауегъэпсэу. Ситворчествэ уасэ кыфъзышыгъэхэм лъэшэу сафэраз. Адыгэ Республикэм и Лышхьэу ТхьакІушыгъэ Аслъан кысыфгушІуи, гушыгъэ фабэхэр кысыфгуагъэх. Адыгеим творчес-кэ зэхыныгъэу дысиІэр лъызгъэ-кІуатэ зэрэшІоигъом сыщигъэгъо-загъ. Зэхыхьэм хэлажъэхэррэгъу кысыфгуагъэх. Ащ фэдэ та-кыкхьэр щыгъыныгъэм хэкІуакІэ-хэрэп, уигуагъу гукІэ къафогъэ-зэгъу.

— Уищыгъыгъэрэ искусств-вмрэ сыхьатым фэдэу зэдакІо-хэу кысапІоу уахътэ кыыхэкІыгъ.

— Арэушгъэу сызыкІегушшысэ-рэр шгъэфэп. Щыгъыныгъэм кышци-нэрэ цыфым гухэлъ инхэр зы-фигъэуцуужыныхэ, гъэхьагъэхэр

ышІынхэ ылъэкІыштми сшІэрэп. Гъусэныгъэ зыдыуиІэ композито-рым, усаком ялофІагъэ уинэп-лэгъу имыгъэкІэу, уахътэм ыпэкІэ улшгъэн фае. Тарихыри зы-щыбгъэгъушгъэ хъухэштэп.

— Композитор цІэрыІоу Даур Аслъан идунай ыхъожыгъэми, игушшысэхэм уасэу афэпІырым укытегуыцІэмэ тигонэшт.

— Тятэм, тшынахыжыым, ныбджэгъушІум фэдэу Даур Аслъан кытхэтыгъ. «Дэхэнагъом» ордэ кышчызылоштыгъэ пшгъа-шгъэхэм ащ уасэу фашІырэр сшІэ-рэгъу зэхуагуфыкІыгъэу кызырэгъо-штыгъ. Орэдэу пэгъэ еклІлэкІэ хэхыгъэ кыфигъотыгъэ, искусств-вэм ыбзэкІэ гурылоштыгъ.

— Концертхэм ямызакъоу, Дунгэ Адыгэ Хасэм изэфэхэм, Адыгэ Республикэм имэфэкІхэм тащызлокІэ. ЛъэкІэ зэхыхьэр орыкІэ сыда?

— Узыщыц лъэкІыкы, респуб-

ликэр бгъэлапІэхэ зыхьукІэ, уис-нэхьати нахьышІоу зыфбгъэсэшт. ЛъэкІэ зэхыхьэхэр, мэфэкІхэр еджапІэм фэсгъадэх.

— Даур Аслъан юбилей зэхыхьэу Шэрджэскалэ мыгъэ щы-кІуагъэм концерт программэ кІэу зэрэбгъэхьазырэгъу кышчысэ-пІогагъ. Уилофхэр лъэкІуатэхэ?

— Сигухэлхэр кыздэхъушгъэу сэгугъэ. Адыгэкъалэ имэфэкІ зэхыхьэ упчІэу кышчысэптыгъэгъ-ри сыгъушгъэрэп. Адыгэ Респуб-ликэм икомполитормэ аусыгъэ орэдхэри кысІоштых.

— Мырзэ ДэпІэр Гъонэжыкыо Аскэррэ зэдаусыгъэ орэдэу «Къа-кІоба, къақІоба» зыфилорэр уирепер-туар бзІагъэу хэбгъэхьагъ.

— А орэдыр сэри лъэшэу сыгу рехьы. Гушыгъэхэр къэлогъошІух, орэдышгор дахэ.

— «Сызэхэх, сызэхэхи сыкъэ-лэгъу»...

— Диском а орэдыр тестхагъ.

Кавказ шьолгырым имызакъоу, тильэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ хэ-гъэгумэ ащІоу.

— Ор-орэу уусырэ орэдхэри кысІош.

— Гум кышчыушгъэ мэкъамэм тамэ епты пшІоигъоу уахътэ кыыхэкІы. Орэдыр цыфмэ зэхьа-гъэхыным Іофыбэ кыпэкІыми, кыыхэхыгъэ гъогум сытекІышгъэп.

— Светлана, Адыгэ Республикэм инароднэ артистхэу Тутэ Заур, Нэфышгъэ Чэрим, Сэкъурэ Ольгэ, нэмыкІхэри тыхьэкІэ лъапІэх. Тиреспубликэ ори на-хьыбэрэ укыаІо, уиорэдхэм тыхьадэу тшІоигъу.

— Адыгэ Республикэм и Лышхьэу ТхьакІушыгъэ Аслъан щытхуыцІэу кысыфиусыгъэр кы-зыгушыхьатырэ тхылыр кысы-тыжыгъэ, кыш республикэм джы-ри сыкызырэкІоштым тытегушчы-лагъ.

— Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илгъэ фэгъэхьыгъэ мэфэкІ мафэ-хэм Мыекъуапэ уищылгъэгъу-щта?

— МэфэкІым сыхэлажэ, Адыгэ Республикэм орэд фэсыусы, кыыфасІо сшІоигъу.

— Адыгэ Республикэм инаро-днэ артисткэ ухъунэу, лъэкІэ ис-кусствэр лъызыгъэкІуатэрэмэ уащыщэу упсэуэ уигухэлъышІу-хэр кыбдэхъунхэу сыпфэлъаІо.

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: кыш республ-икэм иорэдэу, АР-м изаслужен-нэ артисткэу Тхьагъэлыдж Свет-лан.

КЪОДЖЭ СПОРТЫР

Лъапсэр чылэм щегъэпытэ

Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Хьабый Байзэт Хьатыгъужыкыуае ныбжыкІэхэр щегъасэх. Къоджэ спортым зегъэушгъомбгъугъэным хэлажъээ, самбэмрэ дзюдомрэ апыщагъэхэм япчъагъэ хегъахъо.

— Хэгъэгъу е дунэе зэнэкъокъу-м ахэлажъээ спортсмен цІэрыІо хьугъэмэ Хьабый Байзэт ащыщэп, — кыІуатэ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу, Адыгеим дзюдомкІэ ихъшыпыкІыгъэ коман-дэ итренер шхьаІэу Бэстэ Сэлы-мэ. — Къуаджэм дэс кІэлэеджа-кІохэр кыеугъоих, Іоф адешІэ. Адыгеим щызэлъашІэрэ тренер-хэм, спортсменхэм бэрэ аІокІэ, упчІэжыгъэу ешІых.

— Хьабый Байзэт синыйбджэ-гъу, ыгу къабзэу Іоф зеришІэрэм тшІогъэшІэгъонэу тылгъэшгъэ. Хьа-тыгъужыкыуае спорт Унэшхо дэ-тэп, ныбжыкІэмэ зызыщагъасэ-рэм узэрэщыгъуи шыІэгъу. Гуеты-ныгъэ ин зэрэхэлъым, кІэлэгъа-джэхэм агурыІон зэрилгъэкІырэм

яшІуагъэкІэ ныбжыкІэхэр егъэ-далох, — еІо Уджыхъу Адамэ.

Къоджэ тренерым ыгъэсагъэмэ ащыщ Пшыдатэкъо Рэмэзанэ. Илгъэс 20-м нэс зыныбжхэм язэ-нэкъокъухэу Урысыем ыкІи дуна-им ашыкІуагъэмэ дышгъэ, нэмыкІ медальхэр къащыдихыгъэх.

— Тренерыр кытгъушгъыгъэ, бэнэпІэ алырэгъум тухъазыры-ныгъэ кызырэгъушгъыгъэушгъыгъэ тыфегъасэ, — еІо Пшыдатэкъо Рэмэзанэ. — Зэнэкъокъум ухэла-жъээ упчІэу къэтэджырэр бэ. Алырэгъум узытехьэкІэ узэбэны-рэм «имэханІэхэр» Хьабый Байзэт псынкІэу кыыхегъэщых, бгъэфедэ-дэн плэкІышт амалхэр ІупкІэу кысеІоужыкы.

СамбэмкІи дзюдомкІи Б. Хьабы-

им ныбжыкІэхэр егъэ-банэх. Бат Аскэр, Пшы-датэкъо Рэмэзан, Чэтэ Заур, Пхэнэе Нурбый, Джымэ Батыр, нэмыкІ-хэри сэнаушгъэ зыхэлъ ныбжыкІэх. Зэнэкъо-кыухэу Урысыем, Кыб-лэ шьолгырым, ІэкІыб къэралхэм ашыкІохэрэм медальхэр къащыхьых. Тренер-кІэлэгъаджэу Нэпсэу Бислъан кы-зырэгъушгъэу, къуаджэм шыпсэурэ ныбжыкІэм шІогъэшІэгъоныр макІэп, ау спортышхом хэпшэныр ІэшІэхэп. КІалэмэ якулайныгъэ хагъэхьоным пае кІуачІэ ящыкІагъ. Ар Хьабый Байзэт дэгъоу кыгурыІозэ, лъап-сэр чылэм щегъэпытэ.

— Кыыхэхыгъэ сэнэхьатыр шыІэныгъэм епхыгъэ, — еІо АР-м изаслуженнэ тренерэу Хьабый Бай-зэт. — Ны-тыхэм, кІэлэгъаджэмэ гъусэныгъэ адэсэшІы. Синыйб-джэгъухэр, ІэпыІэгъу кытфэху-хэрэр тхьаегъэпсэх. Адыгэ Рес-публикэм и Лышхьэу ТхьакІу-

шыгъэ Аслъан спортыр лъэшэу икІас, иІэнатІэ зылухьагъэм кы-щегъэжыагъэу спорт псэуалгъэу тІэмэ япчъагы, ядэгъугъи хэп-шыкІэу ахэхьагъ. Псауныгъэ пытэ Тхьэм кыырет.

АР-м ия 20-рэ илгъэс фэгъэхьы-гъэ мэфэкІ зэхыхьэмэ Хьабый Бай-зэт ыгъэсэрэ кІалэхэри ахэлэжъэ-щтых. Байзэт, уищытхуыцІэхэм ахэбгъэхьонэу тыпфэлъаІо.

Сурэтым итхэр: Уджыхъу Адам, Хьабый Байзэт, Пшыдатэкъо Рэ-мэзан.

ФУТБОЛ

Зыхьыштыр къэшІэгъуае

Адыгеим и Лышхьэу ишІухьаф-тынхэм якыдэхьын фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъоу футболымкІэ зэхы-шагъэр купитІумэ ащІо. ПэшІо-рыгъэшгъэ ешІэгъухэр шІэхэу аушхытхы.

Зичэзыу зІукІэгъухэр зэраухы-гъэхэм упчІабэ къагъэтэджыгъэу тэлгытэ.

«Адыгэкъал» — «Инэм» — 3:2.

Хьадпэшгъо Аслъан агъу къэлап-

чъэм Іэгуаор дидзагъ. Уджыхъу Рэмэзанэ тІогъогъоу хьакІэмэ якылапчъэ Іэгуаор дидзагъ. Пчъа-гъэм Инэм ифутболистхэр емы-зэгъхэу апэкІэ ильыштыгъэх. Хьа-титэ Алырэ Дидье Биангэр зэрызэ Адыгэкъалэ икомандэ икылапчъэ Іэгуаор дидзагъ. ЕшІэгъур зыхьы-штыр къэшІэгъуаеу щытыгъэми, бысымхэр нахь лъэшыгъэх.

«Улап» — «Пэнэжыкыуай» — 3:0.

Къэлапчъэм Іэгуаор дэзыдзагъэ-хэр: Ащкъэнэ Тимур, Брегъунэ Адам, Мыкыо Алы.

«Кошхьабл» — «Факел» — 4:1. Кошхьаблэ футболистхэу Ма-мыхъу КъэпІланрэ Куфэнэ Рэмэ-занрэ зэрызэ, Джамырзэ Муратэ тІогъогъоу къэлапчъэм Іэгуаор дидзагъ.

ЧыпІэу зыдэщытхэр

1. «Кошхьабл» — 5
2. «Еджэркъуай» — 5

3. «Нарт» — 5

4. «Факел» — 3.

«Нартыр» тыгъуасэ еджэркъуа-емэ адешІагъ.

«КЪОХЪАПІЭР»

1. «Адыгэкъал» — 7

2. «Улап» — 6

3. «Пэнэжыкыуай» — 6

4. «Инэм» — 4.

Финалныком ыкІи финалым ахэхьэрэ ешІэгъухэр Мыекъуапэ щыкІоштых.

НэкІубгъор зыгъэхьазырэгъу ЕМТІЛЪ Нурбый.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэкІэ ІофхэмкІэ,
ІэкІыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
къэгъухэм адырІэ
зэхыныгъэхэмкІэ
ыкІи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкІэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьаІэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхьаІэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслъан

Редактор
шхьаІэм
игуадзэр —
пшгъэдэкІыж
зыхьыгъэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшгъэдэкІыж
зыхьыгъэ
секретары
НЭПШГЪУЙ
Заур

Редакциер
зыдэщыгъэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьаІэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшгъэдэкІыж зы-
хьыгъэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиокъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэльы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпІэ гъэлары-
шІанІэ, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхауыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ІОГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4306
Индексхэр
52161
52162
Зак.1970

Хэутыным
узыкІэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00